

ENFLASYONUN İNİŞ YOLU

Nurullah GUR

Ekonomik perspektif

nurullah.gur@sabah.com.tr

Yıllık enflasyon yüzde 75.45'ten 71.6'ya geriledi. Sonbahar ortasına kadar düşüşün görece hızlı gerçekleşmesi bekleniyor. Ekimde yıllık enflasyonda yüzde 45'i görebiliriz

Enflasyon, tepe noktasından iniş serüvenine başladı. Uzun ve meşakkatli bir yolculuk olacak. Haziranda aylık ve yıllık bazda enflasyon oranının gerileyeceği bekleniyordu. Açıklanan rakamlar beklentilerin de altında gelerek sürpriz yaptı. Piyasalar, enflasyonun aylık bazda yüzde 2'nin hafif üzerinde gelmesini bekliyordu. Gerçekleşen enflasyon ise 1.64 olarak açıklandı. Yıllık enflasyon ise yüzde 75.45'ten yüzde 71.6'ya geriledi.

Giyim-ayakkabı ve ulaştırma gruplarında ortalama fiyatlar bir önceki aya kıyasla düşüş göstermiş. Diğer harcama kalemlerindeki fiyatlar ise artmaya devam ediyor. Ama genel itibarıyla fiyatların artış hızının

gerilediği görülüyor. Konut, eğitim ve lokanta-otel gruplarında ise aylık fiyat artışları halen yüzde 3'ün üzerinde. Yaz aylarına girmiş olmamıza rağmen, gıda enflasyonunu aylık bazda manşet enflasyon rakamından daha yüksek.

Yüzde 1.64'lük aylık enflasyonun yaklaşık bir puanı konut ve gıdayla ilgili harcama kalemlerinde görülen fiyat artışlarından kaynaklanmış.

Para politikasının gecikmeli etkilerinin devreye girmesi, reel

TÜPE	1.64	71.60
Gıda ve alkollü içecekler	0.44	17.99
Akademik ve diğer	0.00	2.51
Giyim ve ayakkabı	-0.04	3.12
Konut	0.50	12.28
Ev eşyası	0.13	5.83
Sağlık	0.08	2.86
Ulaştırma	-0.02	30.48
Haberleşme	0.08	1.82
Eğitim ve diğer	0.01	2.07
Lojmanlar ve oteller	0.07	1.91
Lezzetli malar ve hizmetler	0.28	7.85
Kaynak: TÜİK	0.07	2.97

sektör için maliyet baskısının azalması, döviz kurlarındaki istikrarlı seyir ve baz etkisi sayesinde enflasyon önümüzdeki aylarda kademe olarak gerileyecek. Sonbahar ortasına kadar düşüşün görece hızlı gerçekleşmesi bekleniyor. Ekim ayında yıllık enflasyonda yüzde 45'i görebiliriz.

Sonrasında ise enflasyonun düşüş hızı yavaşlayacak.

Merkez Bankası'nın yüzde 38'lik yıl sonu beklentisi ihtimal dahilinde. Ama yüzde 40'ün üzerinde bir yıl sonu enflasyonu daha yüksek bir ihtimal.

Maliyeti hakkaniyetli paylaşmak

Bu yıl asgari ücrete ikinci bir zam yapılmama kararı alınmıştı. Dar gelirlili vatandaşlar, enflasyonla mücadelede kendilerine düşen payı fazlasıyla ödemiş olacaktı. Enflasyon faturasının daha hakkaniyetli paylaşılması için reel sektörün de elini taşın altına sokması gerekiyor. Yukarıda da belirttiğim üzere, maliyet baskısı hafifledi ve kur stabil. Reel sektör için fiyat artışını tetikleyen bahaneler azalıyor. İSO'nun açıkladığı imalat sanayi PMI verilerine göre, haziranda imalat şirketlerinin satış fiyatları enflasyonu, son 4.5 yılın en düşüğüne gerilemiş. Sanayide fiyatlamalar normale dönüyor. Ama hizmet sektöründe fiyat

artışları halen katı. İşin kamu sektörünü ilgilendiren boyutu da var. Fiyatı kamu tarafından yönetilen ürünlerdeki fiyat değişimlerinde daha stratejik hareket edilmesi lazım. Bir nevi kamu üzerinde bulunmalı. Bunu yaptığında, ÖTV gibi dolaylı vergilerden elde edeceği gelirler, azaltacak. Ama onu da enflasyonu artırma riski olmayan diğer vergi kalemlerinden telafi etme şansı var. Bu imkân ve tercihleri yok saymamak lazım.

Enflasyondaki başarı kriterimiz sadece rakamlar üzerinden olmamalı. Enflasyonla mümkün merite gelir dağılımını bozmadan, hakkaniyetli biçimde savaşmalıyız.

Doğrudan yabancı yatırımlar aslanın ağzında

Ekonomik milliyetçilik dünya genelinde yaygınlaşıyor. Bu trend Batılı ülkelerde daha belirgin. ABD'den Almanya'ya kadar birçok gelişmiş ülke, yatırımları mümkün mertebe içeride tutmaya çalışıyor. Kızışan jeopolitik riskler ve yükselen korumacı politikalar küresel yatırımlara sekte vuruyor. Özellikle sıfırdan fabrika kurma, şirket satın almaları ve birleşmeleri gibi uzun vadeli sermaye girişlerini içeren doğrudan yabancı yatırımlar, bu süreçten daha olumsuz etkileniyor.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) tarafından yayınlanan son rapor, doğrudan yabancı yatırımlardaki yeme kaybına dikkat çekiyor. 2015 ve 2016 yıllarında küre-

sel toplamda doğrudan yabancı yatırım girişlerinin nominal değeri yıllık 2 trilyon dolar barajını aşmıştı. Doğrudan yabancı yatırımların küresel GSYH'deki payı ise 2000-2007 yılları arasında ortalama yüzde 2.4'e kadar çıkmıştı. Rakamlar 2008'deki küresel krizden bu yana doğrudan yabancı yatırımlarda bir yeme kaybı yaşadığını gösteriyor. 2016'dan sonra derinleşen ticaret savaşları ve jeopolitik çatışmalarla birlikte bu tip yatırım girişleri iyice hız kesti. 2023'te doğrudan yabancı yatırım girişleri nominal değer itibarıyla 1.3 trilyon dolara, küresel GSYH'ye oranla ise yüzde 1.2'ye geriledi. Doğrudan yabancı yatırımlar artık aslanın ağzında...

İKİNCİ YARI BAŞLIYOR

Ekonomide ilk altı ay yani yılın birinci yarısını bitirdik. Şimdi ikinci yarı başlıyor. Birinci bölümde piyasalar ve dünya ekonomisi yani 2024'ün ilk yarısının ekonomik performansına bakıyoruz

Yılın ikinci yarısında ekonomik büyümede toparlanma, enflasyonda yavaşlama ve faiz oranlarında düşüş bekleniyor. Ekonomik performansın bu şekilde bölünmesini ekonomistler 2024'ü "iki ekonominin yılı" olarak adlandırıyor. Dünya Bankası'nın Ocak 2024 Küresel Ekonomik Beklentiler raporuna göre, küresel ekonominin 2024 yılı sonuna kadar 30 yılın en yavaş yarı on yıllık GSYİH büyümesini kaydetmesi bekleniyor. Bunun nedeni, artan jeopolitik gerginlikler, büyük ekonomilerde yavaşlayan büyüme, durgun küresel ticaret ve sıkı finansal koşullar gibi çeşitli faktörler olarak gösteriliyor. 2024'ün ilk yarısı küresel olarak karsık ekonomik performansla karakterize edildi. Geldik üçüncü çeyreğe. İşte ilk hafta da geçti bile. Bakalım geçtiğimiz hafta piyasalarda ve ekonomi dünyasında neler olmus.

BORSA ALTIN VE DOLAR KAYBETTİRİKEN EURO KAZANDIRDI

Borsa İstanbul'da BIST 100 endeksi, haftayı ortalama yüzde 1,91 kazançla tamamladı. Borsa İstanbul'da BIST 100 endeksi, haftayı yüzde 1,91 değer kazanarak 10.851,78 puandan tamamladı. Endeks, hafta içinde en düşük 10.254,36, en yüksek 10.944,72 puanı gördü. Aynı dönemde Borsa İstanbul Mali Endeksi yüzde 2,41 değer kazanarak 12.380,73 puan, Hizmetler Endeksi yüzde 0,32 artışla 10.111,02 puan, Sanayi Endeksi 1,47 kazançla 14.573,13 puan, Teknolo-

ji Endeksi yüzde 0,63 değer kaybıyla 13.665,97 puan oldu.

EMLAK KONUT GYO EN ÇOK PRIM YAPAN HİSSE

Borsa İstanbul'da BIST 100 endeksinde dahil hisse senetleri arasında bu hafta en çok yükselen yüzde 13,90 ile Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı oldu. Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, yüzde 11,11 ile Oyak Çimento, yüzde 11,00 ile Anadolu Grubu Holding izledi. Söz konusu hisseler arasında en çok değer kaybedenler yüzde 12,04 ile Mia Teknoloji, yüzde 10,22 ile Şekerbank ve yüzde 9,20 ile Türkiye Sigorta olarak sıralandı. Borsa İstanbul'da hisseleri işlem gören en değerli şirketler, 581 milyar 988 milyon lirayla Koç Holding, 514 milyar 80 milyon lirayla Garanti BBVA ve 425 milyar 40 milyon lirayla Türk Hava Yolları oldu.

ALTIN YÜKSELDİ

24 ayar külçe altının gram fiyatı geçen hafta yüzde 2,12 artışla 2.504 liraya, Cumhuriyet altınının fiyatı da yüzde 1,19 kazançla 16 bin 393 liraya yükseldi.

DÖVİZ

Dolarnın satış fiyatı yüzde 0,30 azalışla 32.7190 lira, Euro'nun satış fiyatı da yüzde 0,77 yükselişle 35.3940 lira oldu. Geçen hafta 41,4710 lira olan İngiliz

Hakan DİKMEN
ANALİZİ

sterlininin satış fiyatı, bu hafta yüzde 0,93 artarak 41,8550 liraya yükseldi.

İsviçre francı ise önceki haftaya kıyasla yüzde 0,18 düşüşle 36,4170 liradan alıcısı buldu.

Hafta piyasalarında böyle seyrederken bu hafta Kripto varlık düzenlemesi de yürürlüğe girdi. Yurt dışında ise ABD istihdam verileri radarıydı. Rezervlerde 'pozitif' imve sağlandı. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın

(TCMB) swap haric net rezervi 31 Mayıs haftasında 1,5 milyar dolarla artıya geçti. İmalat Göstergesi bizi bu hafta biraz üzdü. ISO Türkiye imalat satın alma yöneticileri endeksi (PMI) Haziran'da 47,9'a gerileyerek, üçüncü ay üstü eşik değeri olan 50'nin altında kaldı ve 2024'ün en düşük seviyesine indi.

Kripto yasası duyurusu yapıldı. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), kripto varlıklara yönelik düzenlemeleri kapsayan Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından kripto varlıklara ilişkin sürecin ayrıntılarını açıkladı.

Sekiz ayın en düşük Enflasyonu... Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haziran ayına ilişkin tüketici ve üretici fiyat endekslerini yayımladı. Veriler aylık bazda bir yılın en yavaş enflasyonu-na işaret etti. Yıllık enflasyon da Hazi-

ran ayında sekiz ayın ardından ilk kez geriledi.

TL'İN REEL DEĞERİ 2,5 YILIN ZİRVESİNDE

TÜFE bazlı reel efektif döviz kuru 61,90 ile 2021 Eylül ayında bu yana en yüksek seviyeye çıktı.

KÜRESEL EKONOMİ

Japonya'nın ekonomik beklentileri için bir şok yaşandı. Mayıs ayında hanehalkı harcamaları geçen yılın aynı ayına göre %1,8 oranında azaldı. Aslında hafif bir artış yönündeki piyasa beklentilerine cevap veremedi. Beklenen %0,1'lik artıştan daha şiddetli olan bu düşüş, diğer mallara yönelik harcama kapasitesini azaltan yüksek gıda maliyetlerine bağlandı.

ABD istihdamına ilişkin Haziran ayı verilerinin açıklanmasının ardından dolar endeksi, 105 seviyesinin

altına geriledi. Tarım Dışı İstihdam verisi revize edildikten sonra 206 bin artışla daha düşük kalmasına rağmen bu rakam, 191 bin kişi artış beklentisinin üzerinde geldi. Diğer yandan Nisan ve Mayıs aylarındaki istihdamın toplamda 111 bin daha düşük şekilde revize edildiği görülürken beklentinin üzerinde gelen istihdam verisine rağmen piyasalar sakin kaldı. Ayrıca İşsizlik Oranı da %4 beklentinin üzerinde %4,1 olarak açıklandı. Ortalama saatlik kazançlar da beklenti doğrultusunda gerçekleşti.

Nasdaq hisselerinin yılın ikinci yarısının başlamasıyla birlikte düşüş göstermesi bekleniyor.

Brent petrolün varil, uluslararası piyasalarda 87,09 dolardan işlem görüyor. 87,59 dolara kadar yükselen Brent petrolün varil fiyatı, haftayı 87,43 dolar seviyesinde tamamladı.

GELECEK HAFTANIN GÜNDEM KONULARI

(8 - 12 Temmuz 2024)

Türkiye - Sanayi Üretimi, Cari Denge
ABD - Fed Başkanı Powell'in konuşması, Enflasyon, Hazine Bütçe Dengesi
Almanya - Enflasyon, Cari Denge
Japonya - Cari Denge, Dış Ticaret Dengesi, Sanayi Üretimi

PARA | HABER

Enflasyonda düşüş güçlü başladı

Tüketici enflasyonu Haziran'da yüzde 1.64 artışla beklentilerin altında kaldı. Yıllık enflasyon sekiz ay sonra yönünü aşağı çevirerek, yüzde 71.60'a geriledi. Yıllık enflasyonda düşme eğiliminin sürmesi bekleniyor. TCMB Başkanı Fatih Karahan, enflasyonda kat edilecek mesafe olduğunu, para politikasında sıkılığı koruyacaklarını söylüyor...

ENFLASYON, Haziran'da beklentilerin altında artarken, yıllık enflasyon sekiz ay sonra düşüşe geçti. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre tüketici fiyat endeksi (TÜFE) Haziran'da aylık yüzde 1.64 artarken, yıllık enflasyon bir önceki aya göre 3.85 puan azalışla yüzde 71.60'a geriledi. Yıllık enflasyon hizmet grubunda sınırlı olmak üzere tüm gruplarda geriledi. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) aylık fiyat gelişmeleri raporuna göre hizmet grubunda aylık fiyat artışı, önceki aya kıyasla zayıflamakla beraber görece yüksek seyirini korudu. Aylık fiyat artışı kira ve lokanta-otel alt gruplarında yaşlaırken, ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinde güçlendi. Dayanıklı mal fiyatları döviz kurundaki ılımlı seyir, iç talep gelişmeleri ve otomobilde gerçekleşen indirim kampanyalarına bağlı olarak uzun bir aranın ardından Haziran'da geriledi.

TCMB Başkanı Fatih Karahan yaptığı açıklamada, talepte dengelemenin başladığını ancak enflasyonda henüz kat edilecek mesafe olduğunu, bu nedenle para politikasında sıkılığı koruyarak yola devam edeceklerini vurguladı

EN YÜKSEK ARTIŞ EĞİTİMDE

TÜİK verilerine göre, TÜFE'de ana harcama grupları itibarıyla Haziran'da bir önceki aya göre artışın en yüksek olduğu ana gruplar yüzde 3.79 ile konut, yüzde 3.47 ile eğitim, yüzde 3.09 ile lokanta ve oteller oldu. Giyim ve ayakkabı yüzde 0.58, ulaştırma ise yüzde 0.13 gerilemeyle bir önceki aya göre "en çok azalan ana harcama grupları" olarak kayda girdi. TÜFE'de ana

harcama grupları itibarıyla Haziran'da yıllık bazda en az artış gösteren ana grup yüzde 47.84 ile giyim ve ayakkabı, en yüksek artış gösteren ana grup ise yüzde 107.11 ile eğitim oldu.

Şimdi de kısaca Haziran'da TÜFE'de aylık bazda en çok artış ve azalışın yaşandığı seçilmiş maddelere bir göz atalım. TÜİK verilerine göre, Haziran'da TÜFE'de aylık olarak en yüksek artış yüzde 12.71 ile karayolu ile şehirlerarası yolcu taşımacılığında görüldü. Bunu yüzde 12.69 ile şebeke suyu, yüzde 8.47 ile taze meyveler, yüzde 6.67 ile oteller, pansiyonlar ve diğerleri, yüzde 6.15 ile demiryolu ve şehir içi yolcu taşımacılığı izledi. Haziran'da TÜFE'de aylık olarak en fazla düşüş gösteren seçilmiş maddeler ise yüzde 8.03 ile patates ve bazı yumru bitkiler, yüzde 6.57 ile yumurta ve yumurta ürünleri, yüzde 3.89 ile kümes hayvanları eti oldu.

Yİ-ÜFE YILLIK YÜZDE 50.09 ARTTI

Mevsimsellikten arındırılmış verilerle, B ve C göstergelerinin aylık artış oranları zayıflarken, göstergelerin yıllık enflasyonları geriledi. Haziran'da işlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler ve tütün ile altın hariç TÜFE göstergesi (B) aylık yüzde 1.90 artarken, yıllık enflasyonu bir önceki aya göre 2.59 puan azalışla yüzde 70.40 olarak gerçekleşti. Enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç TÜFE göstergesi (C) aylık yüzde 1.73 artarken, bu kategoride yıllık enflasyon bir önceki aya göre 3.57 puan azalışla yüzde 71.41 oldu.

Üretici fiyatları aylık artışı geçen ay zayıflamaya devam etti. Yıllık üretici enflasyonu da yüksek bazın da etkisiyle önemli ölçüde geriledi. Haziran'da yurtiçi üretici fiyat endeksi (Yİ-ÜFE) aylık yüzde 1.38 artarken, yıllık enflasyonu bir önceki aya göre 7.59 puan azalışla yüzde 50.09 oldu.

MEMUR VE EMEKLİNİN ZAM ORANI BELLİ OLDU

Enflasyon verilerinin açıklanmasının ardından 2024 yılının ikinci altı ayında memur ve emeklilerin alacağı zam oranları da belli oldu. SSK ve Bağ-Kur emeklilerinin enflasyon farkından kaynaklı zam oranlarında belirleyici olan altı aylık TÜFE artışı yüzde 24.73 düzeyinde gerçekleşti. Böylece SSK ve Bağ-Kur emekli aylıklarına yapılacak zam oranı yüzde 24.73 olarak netleşti. Memur ve memur emeklileri yüzde 19.31 oranında zamma hak kazandı. Enflasyon verilerinin açıklanmasının

HÜLYA GENÇ SERTKAYA
hulya.gencc@paradergi.com.tr

TÜFE Haziran'da aylık yüzde 1.64 arttı

TÜFE değişim oranları (%), Haziran 2024	Haz.24	Haz.23
Bir önceki aya göre değişim oranı	1,64	3,92
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı	24,73	19,77
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı	71,60	38,21
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı	65,07	59,95

Yİ-ÜFE Haziran'da aylık yüzde 1.38 arttı

Yİ-ÜFE değişim oranları (%), Haziran 2024	Haz.24	Haz.23
Bir önceki aya göre değişim oranı	1,38	6,50
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı	19,49	14,82
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı	50,09	40,42
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı	47,97	86,59

Kaynak: TÜİK

Prof. Dr. Erhan ASLANOĞLU / Topkapı Üniversitesi Rektör Yardımcısı

“Enflasyonun seyrinde talep belirleyici olacak”

Enflasyonda beklenen düşüş süreci Haziran'da başladı. Ulaştırma ve birçok sektörde yaşanan fiyat artışlarının, manşet enflasyona yansımadağı görüldü. Enflasyon Haziran'da piyasa tahminlerinin altında kaldı. Baz etkisiyle önümüzdeki birkaç ayda enflasyonda düşüş eğilimi devam edecek. Ücret ayarlamaları, elektrik fiyatlarına yapılan zam ve ÖTV artışları, Temmuz'da aylık enflasyonu yüzde 3'e itebilir. Asgari ücrete zam yapılmamasına rağmen özel sektörün bir bölümü, çalışanın gelir kayıplarının farkında. Eleman kaybetmek istemeyen işverenlerin, ücretlere yüzde 10-15 ile sınırlı da olsa artış yapma düşüncesini gözlemliyorum. Önümüzdeki dönemde enflasyonun seyrinde talep etkili olacak. Talep yeterince düşmediği halde, faizler düşme eğiliminde

olursa enflasyonla mücadelede zorluk artar. Enflasyonun seyrinde döviz kurunun yönü önemli olacak. Döviz kuru yatay bir seyir göstermesine karşın ayda yüzde 2 enflasyon yaşıyoruz. Eylül'de yıllık TÜFE'nin yüzde 50'lere gerilemesinin ardından yıl sonunda yüzde 45'lere gerileyeceğini düşünüyorum. TCMB'nin gelecek yıl sonu TÜFE tahmininin yüzde 14 olduğu dikkate alındığında, politika faiz indirimlerinin Ekim itibarıyla başlaması söz konusu olabilir. Önümüzdeki günlerde ne zaman indirime gidileceğinden çok, politika faizinde ne kadar indirim yapılacağı konusunda konuşacağız. İhracattaki gerilemede asıl sorun rekabet gücünde yaşanan kayıp. Pahalı bir ülke olmaya başladık. Bu şartlarda ihracatta ivme kaybı devam eder diye düşünüyorum.

ardından Temmuz'da kira sözleşmesi yenilenecek konut ve işyerlerine yapılacak kira artış oranlarında üst sınır da belli oldu. Hatırlanacağı üzere konut kira artışlarında yüzde 25'lik sınır 2 Temmuz itibarıyla sona ermişti. Artık, konut kira artışları da, işyerlerinde olduğu gibi 12 aylık TÜFE ortalamasına göre belirlenecek. TÜİK verilerine göre, bu oran Haziran'da yüzde 65.07 olarak gerçekleşti. Buna göre Temmuz'da kira sözleşmesini yenilenecek konut ve işyerlerinin kira artışında üst sınır, yüzde 65.07 olarak uygulanacak.

Bu arada altı aylık YI-ÜFE'ye bağlı olarak akaryakıt, tütün mamulleri ve alkollü içkilerin Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) tutarları yüzde 19.49 artırıldı.

“DEZENFLASYON SÜRECİ BAŞLADI”

Enflasyon verisi sonrası sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, “dezenflasyon süreci başladı” ifadelerini kullandı. Şimşek, fiyat istikrarına ulaşana kadar programı kararlılıkla uygulayarak kalıcı refah artışını sağlayacaklarını dile getirdi.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz ise sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında, “enflasyonda düşüş dönemi başladı...” diyerek, şunları kaydetti:

“Temel hedefimiz vatandaşımızın öncelikli meselesi olan enflasyonu asgari seviyeye düşürmektir. Enflasyonda düşüşle ekonomide öngörülebilirlik sağlanacağı gibi gelir dağılımı da olumlu yönde gelişecektir.”

3. Göz Danışmanlık CEO'su Hikmet Baydar,

Haziran'da beklenenin altında gelen TÜFE verisiyle birlikte dezenflasyon sürecinin başladığını vurguladı. 1 Temmuz itibarıyla elektrik fiyatlarına yapılan zam ile YI-ÜFE'ye bağlı olarak akaryakıt, tütün mamulleri ve alkollü içkilerin ÖTV tutarlarında yapılan güncellenmenin enflasyona etkisini değerlendiren Baydar, “2023 Temmuz ve Ağustos enflasyonu aylık yüzde 9'un üzerinde olduğu için yıllık bazda enflasyon düşüşünü etkilemez. Ancak aylık bazda enflasyonun daha yüksek olmasına neden olabilir” dedi.

Hatırlanacağı üzere TÜFE 2023 yılı Temmuz'da yüzde 9.49, Ağustos'ta yüzde 9.09 oranında artmıştı.

İLK ALTI AYLIK İHRACAT YÜZDE 2 ARTTI

Türkiye'nin ihracatı Haziran'da uzun bayram tatili ve takvim etkisiyle geriledi. Ticaret Bakanlığı'nın geçici verilerine göre genel ticaret kapsamında Türkiye'nin ihracatı Haziran'da yıllık yüzde 10.6 azalışla 18 milyar 569 milyon dolar, ithalatı ise yıllık yüzde 4.1 azalışla 25 milyar dolar oldu.

Dış ticaret açığı yıllık yüzde 21.4 artışla 6 milyar 435 milyon dolara yükseldi. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise Haziran'da 5.4 puan azalışla yüzde 74.3 olarak gerçekleşti. Enerji ve altın verileri hariç tutulduğunda ise ihracatın ithalatı karşılama oranı 8.1 puan azalarak yüzde 89.9 düzeyinde gerçekleşti. Ticaret Bakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada takvim etkisi nedeniyle ihracatta geçici bir düşüş yaşandığı vurgulandı. Açıklamada, “Haziran'da dokuz günlük bayram tatili yanında, ihracatın düşük gerçekleştiği beş adet hafta sonu (Cu-

Türkiye'nin ihracatı Haziran'da yüzde 10.6 azalışla 18.6 milyar dolar oldu

		İhracat	İthalat	Dış ticaret dengesi	İhracatın ithalatı karşılama oranı (%)
Haziran	2023	20.762	26.062	-5.300	79,7
	2024	18.569	25.004	-6.435	74,3
	Değ. (%)	-10,6	-4,1	21,4	
Ocak-Haziran	2023	123.044	184.377	-61.334	66,7
	2024	125.446	168.686	-43.240	74,4
	Değ. (%)	2,0	-8,5	-29,5	
Son 12 ay yıllıklandırılmış	Temmuz 2022-Haziran 2023	251.526	370.821	-119.295	67,8
	Temmuz 2023-Haziran 2024	257.815	346.074	-88.259	74,5
	Değ. (%)	2,5	-6,7	-26,0	

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

PARA | HABER

Prof. Dr. Murat ŞEKER / İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

“Haziran’daki düşüş, trend gibi algılanmamalı”

Haziran ayı enflasyon verisi 2.5 düzeyinde beklenirken, bu rakamın altında gerçekleşti. Metodolojik olarak farklılıklar içerse de İTO'nun Ücretliler Geçinme Endeksi'yle arasındaki fark Haziran ayı sonuçlarında yükselişe geçti. Çeşitli araştırmalarda açıklanan, hissedilen ve beklenen enflasyonla da örtüşmeyen bir sonuçla karşılaştı. Temmuz'dan itibaren baz etkisiyle birlikte enflasyonda düşüşün gözlenmesi, Eylül-Ekim'e gelindiğinde ise yıllık düzeyde yüzde 50 bandına yerleşen bir enflasyonla sürecin devam etmesini bekliyorum. Ancak Haziran'daki düşüşü bir trend gibi algılamamak gerekiyor. Takip eden birkaç ayda da belli bir seviyeye inecek

olan enflasyonun, özellikle enerji ve benzin fiyatlarındaki artışlarla istenilen düzeyde kalmayacağını düşünüyorum. Dezenflasyon süreci başlamamış olsa da Eylül-Ekim döneminde faiz indiriminin başlatılacağı ama dramatik bir düşüşün olmayacağını, zamana yayılan bir değerlendirmeyi göreceğimizi bekliyorum. Haziran ayında bir önceki yıla kıyasla ihracat, ithalata göre daha yüksek bir azalış gösterdi. Ancak yılın ilk yarısını düşündüğümüzde ihracatta yüzde 2'lik artış, ithalatta ise yüzde 8.5'lik bir azalış söz konusu. Dış ticarete takvim etkisinin azalmasıyla önümüzdeki dönemde dengenin pozitif yönde evrileceğini düşünüyorum.

martesi-Pazar) bulunurken, bayram haftası hariç ihracatın hafta içi en yüksek yapıldığı (Perşembe ve Cuma) iki iş gününün eksik olması, negatif takvim etkisi olarak ortaya çıktı” denildi. Açıklamada, ithalatta aşağı yönlü seyrin devam ettiğine işaret edilerek, bu değer (25 milyar dolar) son 32 ayın en düşük ithalat değeri olduğu kaydedildi. Dış ticaret açığının ise 6.4 milyar dolarla, son beş ayın en düşük aylık dış ticaret açığı olduğu belirtildi. 2024'ün ilk yarısında Türkiye'nin ihracatı yıllık yüzde 2 artışla 125.45 milyar dolar, ithalatı yıllık yüzde 8.5 azalışla 168.69 milyar dolar düzeyinde gerçekleşirken, bu dönemde dış ticaret açığı yüzde 29.5 azalarak 43.24 milyar dolara geriledi. 2024 Haziran itibarıyla yıllıklandırılmış ihracat yüzde 2.5 artarak 257.8 milyar dolar, ithalat ise yüzde 6.7 azalışla 346.1 milyar dolar oldu. Bakanlıktan yapılan açıklamada, Nisan'da 31.5 milyar dolar olan cari işlemler açığının Mayıs'ta 25-26 milyar dolar civarına gerileyeceğinin tahmin edildiği kaydedildi.

EN ÇOK İHRACAT YİNE OTOMOTİVDEN

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TIM) Başkanı Mustafa Gültepe, ihracat verilerine ilişkin yaptığı yazılı açıklamada sektörler özelinde bakıldığında Haziran'da ihracatta otomotivin 2.6 milyar dolarla ilk sıradaki yerini koruduğunu vurguladı. Otomotivi

2.2 milyar dolarla kimya, 1.3 milyar dolarla çelik ve hazır giyim, 1.2 milyar dolarla elektrik-elektronik sektörünün takip ettiğini kaydetti. Gültepe, Haziran'da altı sektörün ihracatını artırdığını, 20 sektörde ise düşüş kaydedildiğini vurguladı. Gültepe, en çok ihracat yapılan beş ili İstanbul, Kocaeli, Bursa, Ankara, İzmir, en çok ihracat yapılan ülkeleri ise Almanya, ABD, Birleşik Krallık, İtalya ve Irak olarak sıraladı.

İMALAT PMI HAZİRAN'DA 47.9 OLDU

Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan imalat Sanayi performansında referans kabul edilen İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) Haziran'da bir önceki aya göre 0.5 puan azalışla 47.9'a gerileyerek, üçüncü ay üst üste eşik değer olan 50'nin altında kaldı. Endeks, Türk imalat sektörünün faaliyet koşullarında hafif bir bozulmaya işaret etti. Öte yandan, bu bozulma 2024'ün başından bu yana en belirgin düzeyde

kaydedildi. Talep koşullarındaki zayıflık, sektörlerin faaliyet koşulları üzerinde belirleyici olmaya devam etti ve hem yeni siparişlerde hem de üretimde yavaşlamanın sürmesine neden oldu. Üretimde üst üste üçüncü ay azalma gerçekleşirken, düşüş bir önceki aya göre hafif hız kesmesine rağmen belirgin gerçekleşti. Yeni siparişlerde yılın en sert yavaşlaması kaydedilirken, satış fiyatları enflasyonu son 4.5 yılın en düşük seviyesine geriledi.

Doç. Dr. Mevlüt TATLIYER / Ekonomist

“Aylık enflasyonda istenilen düzeye henüz gelemedik”

Haziran ayı enflasyonunun alt kırılımlarına baktığımızda hizmetler enflasyonunun yine görece güçlü bir seyir izlediği görülüyor. Bu durum özellikle aylık enflasyonun yüzde 3'ün üzerinde gerçekleştiği konut, eğitim ve lokanta/otel kategorileri için geçerli. Yıllık enflasyonun arzu edilen düzeylere gerileyebilmesi için hizmetler sektöründe enflasyonist eğilimin ortadan kalkması gerekiyor. Temmuz ve Ağustos aylarında baz etkisiyle yıllık enflasyonda ciddi bir gerileme yaşanacağı söylenebilir. Fakat aylık enflasyonda henüz istenilen düzeylere gelemedik. Bu nedenle gelecek aylarda yıllık enflasyondan ziyade aylık enflasyon rakamları gidişatı gösterme açısından

asıl belirleyici faktör olacak. Faiz indirimlerinin takvimlendirilmesi de aylık enflasyonun ilerleyen aylardaki seyrine bağlı olacaktır. Haziran'da Kurban Bayramı nedeniyle ortaya çıkan takvim etkisi aylık ihracatın gerilemesine ve dış ticaret açığının sınırlı bir şekilde artmasına neden oldu. Bu yılın ilk yarısında böylece ihracat geçen yıla kıyasla yüzde 2 artış göstermiş oldu. Yılın ikinci yarısında da buna benzer bir performans göstereceğimizi söylenebilir. Aynı durum para politikasında yaşanacak gelişmelere de bağlı olarak ithalatta yaşanan gerileme için de söylenebilir. Şu halde, bu yıl dış ticaret açığında ve cari açıda ciddi düzeyde bir iyileşme bekleyebiliriz.

İSO 500'ün gözde hisseleri..

İstanbul Sanayi Odası, Türkiye'nin En Büyük ve İkinci En Büyük 500 **sanayi** kuruluşunu açıkladı. Bunlardan 85 şirket hissesinin borsada işlem gördüğünü hatırlatan analistler, **İSO 500**'de yer alan ve uygun seviyelerde portföylere eklenmek üzere takip edilebilecek 37 hisseye dikkat çekiyor..

GEREK global, gerekse iç piyasa açısından gündemin yoğun olacağı bir haftaya giriyoruz. Küresel tarafta Çin'den gelecek TÜFE ve dış ticaret verileri ile İngiltere'den gelecek **sanayi** ve imalat üretimi ve ABD'de açıklanacak enflasyon verileri Temmuz'un ikinci haftasında piyasaların odağında olacak. Analistler, özellikle İngiltere'de yaşanan enflasyondaki yavaşlamanın BOE cephesinde faiz indirimi beklentilerini ön plana çıkardığını belirtirken, ekonomik aktiviteye dair verilerin, BOE'nin bu süreçte elini rahatlattığını, bunun küresel piyasalarda da olumlu karşılık bulabileceğini düşünüyor. ABD tarafında ise Mayıs'ta beklentilerin altında gelen enflasyonun, Haziran ayında da beklentilerin altında kalması durumunda, enflasyonda gerilemenin hızlanabileceği algısının artacağına işaret eden analistler, bu durumun FED'den erken bir faiz indirimi beklentisini güçlendireceğini ve bunun da küresel borsalarda yükselişleri destekleyeceğini öngörüyor. Borsa uzmanları, içeride de **sanayi** üretimi ve işsizlik verilerinin ikinci çeyreğe dair ekonomik aktivite için yönlendirici olabileceğini düşünüyor.

Öte yandan geçtiğimiz hafta **İstanbul Sanayi Odası**, Türkiye'nin En Büyük ve İkinci En Büyük 500 **sanayi** kuruluşunu açıkladı. Bu kapsamda sadece 85 şirket hissesinin borsada işlem görmesine dik-

kat çeken analistler, **İSO 500**'ün tamamının borsada olmasının başta finansal piyasaların gelişmesi ve derinleşmesi olmak üzere, birçok açıdan pozitif bir katkı sunacağını söylüyor. Ayrıca finansal piyasaların hacmini artırarak daha likit bir borsa ve fiyatlamaların daha sağlıklı bir zemine oturtulması ile şirket değerlerinin de adil seviyelerde oluşmasına katkı sağlayabileceğini kaydeden borsa uzmanları, **İSO 500**'de yer alan ve uygun seviyelerde portföylere eklenmek üzere takip edilebilecek 37 hisseye dikkat çekiyor.

"İSO 500'ÜN TAMAMININ BORSAYA KOTE OLMASI ÖNEMLİ"

1968 yılında başlanılan **İstanbul Sanayi Odası**'na kayıtlı ilk 100'ün bulunduğu listenin günümüzde **İSO 500** olarak sunulduğunu hatırlatan ALB Yatırım Araştırma Analisti Ahmet Deniz Yağbasan, "**İSO 500**'de yer alan şirketler Türkiye'nin kalkınmasında önemli bir rol oynuyor. 2023 yılı Türkiye'nin 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu araştırmasına katılabilen alt sınırı, net üretimden satışlarda 750 milyon TL olarak belirlenmişti" diyor.

İSO 500 listesi arasında en büyük sektör ağırlığı yüzde 22.5 ile ana metaller ve makine imalatı **sanayi** olurken, bunu yüzde 19.7 ile kimyasal, plastik ve kauçuk sektörünün takip ettiğini dile getiren Yağba-

Mehmet Bilal BIRCAN/InvestAZ Araştırma ve Strateji Birim Müdürü

“Astor Enerji”nin net ihracatçı pozisyonu devam ediyor”

ASTOR ENERJİ: Yılın ilk çeyreğinde cirosunu yıllık bazda yüzde 78.4 artırarak 5.8 milyar TL satış geliri yazan Astor Enerji, 1.6 milyar TL

FAVÖK elde etti. FAVÖK marjını ise aynı dönemde yıllık bazda 1.7 puan artırarak yüzde 28.0 seviyesine yükseltti. Şirketin 2024 yılı ilk çeyrek ana ortaklık net dönem karı ise yıllık bazda yüzde 364.7 artışla 572 milyon TL oldu. Yüzde 53.8 ile en büyük ihracat pazarı Avrupa olan Astor Enerji'nin toplam hasılat içerisinde ihracatının payı ilk çeyrekte yüzde 45 olarak gerçekleşti. 2024 yılının tamamında bu oranın yüzde 50 olarak gerçekleşmesi hedefleniyor. Net ihracatçı pozisyonu devam eden şirketin ihracatta hızlı büyüme potansiyeli dikkat çekiyor. Döviz varlıkları döviz yükümlülüklerinin üzerinde olmasını olumlu karşıladığımız Astor Enerji'nin 2024 yılında 826 milyon dolar ve 2025 yılında 1 milyar dolar ciro hedeflerini modelimize dahil ettiğimizde şirket için 12 aylık dönemde yüzde 68.0 yükseliş potansiyeli ile hedef fiyatımız 152.9 TL olup AL önerimizi sürdürüyoruz.

ISDEMİR: 2023 yılında 4.361 bin ton, 2024 yılının ilk üç ayında ise 1.348 bin ton ham çelik üretimi gerçekleştiren İskenderun Demir ve Çelik'in 2024 yılının ilk çeyreğini finansal performans açısından da oldukça iyi geçirdiği görülüyor. İlk çeyrekte 25.6 milyar

TL ciro ve 3.3 milyar TL FAVÖK yazan şirketin FAVÖK marjı ise yüzde 13 olarak gerçekleşti. 2024 yılının ilk üç ayında 9.5 milyon

ton olan Türkiye ham çelik üretiminin yaklaşık yüzde 14'ünü gerçekleştirmiş olan şirketin ham çelik üretimindeki kapasite kullanım oranı artışını şirket gelirleri açısından pozitif olarak değerlendiriyoruz. Ton başına FAVÖK tarafında da 2023 yılına kıyasla bu yılın ilk çeyrek finansallarında alınan toparlanma işareti, şirkete dair beklentileri pozitif etkiliyor. Bu kapsamda değerlendirdiğimizde İskenderun Demir ve Çelik için 12 aylık dönemde hedef fiyatımız 53.7 TL olup yükseliş potansiyeli yüzde 33. Şirket hissesi için önerimiz ise AL şeklindedir.

KORDSA: 2024 yılının ilk çeyreğinde 234 milyon dolar ciro ve 22 milyon dolar FAVÖK

açıklayan Kordsa'nın FAVÖK marjı aynı dönemde yıllık bazda 1.2 puan artışla yüzde 9.5 seviyesine yükseldi. 3 milyon dolar net dönem karı açıklayan şirket için ilk çeyrekte atılan operasyonel adımlar FAVÖK marjında iyileşmeyi sağladı. Yılın devamında da marjların iyileşmesini beklediğimiz Kordsa için sektörel gelişmelerin destekleyici olabileceği görüşüyoruz. Özellikle lastik güçlendirme pazarının 2024 yılında yaklaşık yüzde 1 büyümesi beklenirken, bu yıl ve 2025 için kompozit pazarına ilişkin olumlu görünümünde sürmesi bekleniyor. Bu kapsamda Kordsa için 12 aylık dönemde yüzde 42 yükseliş potansiyeli ve 130.4 TL hedef fiyatla önerimiz AL şeklindedir.

san, “Üretimden Satışlara göre bir değerlendirme yapıldığı takdirde Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş ilk, Ford Otomotiv Sanayi A.Ş listenin ikinci sırasında yer alıyor. Hali hazırda Türkiye'nin GSYİH hasılasında önemli bir bölümünü kapsayan bu şirketlerin tamamının Borsa İstanbul'a kote olması sermayenin tabana yayılması açısından oldukça önemli olmakla beraber, ilgili borsanın piyasa değerini artırıcı ve dünya sıralamasında önemli bir konuma ulaştırma konusunda da ciddi katkı sağladı.

Geçtiğimiz haftalarda yayımlanan rapora göre **ISO 500** şirketleri arasında toplam 85 adet şirket halka açık olarak faaliyet gösteriyor. Bu şirketler arasında yatırımcılara portföylerine uygun seviyelerden dâhil edebileceği iskontolu bulduğumuz Tofaş Otomobil, Aselsan, Türk Traktör, Oyak Çimento, Coca Cola İçecek, Anadolu Efes ve Kardemir hisselerini sayabiliriz. Faaliyet alanını beğendiğimiz fakat fiyatlama açısından oldukça geride kalan Şişecam, Astor Enerji ve Aksa şirketleri de yakından takip edilebilir” yorumunu yapıyor.

“BEKLENTİLER POZİTİF TARAFTA YOĞUNLAŞABİLİR”

Geçtiğimiz hafta Türkiye'nin FATF'nin gri listesinden çıkarıldığını ve piyasalar tarafından beklenen ve olumlu karşılanan bu gelişmenin, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'ten gelen borsa işlemlerine uygulanacak verginin bir sonraki pakette yer alacağı açıklaması ve Suriye'de Türk askerine ve vatandaşlarına yapılan saldırıların piyasalarda tedirginlik yarattığını belirten InvestAZ Araştırma ve Strateji Birim Müdürü Mehmet Bilal Bircan, geride bıraktığımız haftanın ikinci işlem gününde Deutsche Bank'ın TL tahvillere yönelik yatırım yapılabilir raporunun piyasalarda iyimserliği artırdığını vurguluyor. Bircan, “Diğer yandan kısa vadede volatil seyri devam etse de enflasyon verisinin beklentilerin altında gelmesi sonrası piyasalarda risk iştahının arttığı görülüyor. Orta vadeli perspektifte ise borsa işlemlerine getirilecek olası bir verginin çok cüzi bir miktarda, borsa üzerindeki etkisinin kısa vadeli ve sınırlı olması bekleniyor. Diğer yandan mevduat faizlerindeki gerilemeye

BigChefs yıl sonunda 144 şubeye ulaşmayı hedefliyor

BigChefs, aldığı yatırımlar ve artan satış ivmesiyle restoran sayısını genişletmeye devam ediyor. 2024 yılı başından itibaren yurt içi ve yurt dışında şube açılışlarına hız veren BigChefs, Numnum ve Buselik markalarıyla; yılın ilk 6 ayında açtığı 11 şubeyle Türkiye'de 27 şehirde 119 şube, yurt dışında 9 ülkede 12 şube olmak üzere, toplam 131 şubeyle hizmet vermeye sürdürüyor ve yıl sonunda 144 şube sayısına ulaşmayı hedefliyor. BigChefs CEO'su Altan Kosova, şirketin 15 yıllık büyüme yolculuğunda şube sayısını artırırken

lokasyon ve tüketici taleplerini dikkate aldıklarını vurgulayarak, “2024 yılına girerken, yılın ilk 6 ayında 11 yeni şube açarak büyüme hedefimize önemli adımlarla ilerliyoruz. Türkiye genelinde ve yurt dışında genişleyen şube ağımla müşteri memnuniyetini odak noktamız yaparak hizmet vermeye devam ediyoruz. 2024 yılı sonunda toplam şube sayımızı 144'e çıkarmayı hedefliyoruz” dedi. Kosova ayrıca, “BigChefs olarak bu süreçte kazandığımız deneyimlerle güçlenmeye devam ediyoruz” ifadelerini kullandı. Büyüme sürecini çeşitli lokasyonlarda gerçekleştirdiklerini dile getiren Kosova, “BigChefs olarak ocak ayında Konya Entepe BigChefs ve Watergarden Buselik, şubat ayında Palladium BigChefs ve NumNum By StreetFood, nisan ayında Didim BigChefs, mayıs ayında Erzurum BigChefs, Bodrum Yahşi BigChefs ve yurt dışında Özbekistan Taşkent BigChefs, haziran ayında ise Cevahir BigChefs, Tepe Nautilus BigChefs ve Maşukiye Gate 41 BigChefs şubelerinde hizmet vermeye başladık” bilgisini verdi.

karşın hala görece yüksek kalması ve carry trade imkanı borsa üzerinde baskı unsuru olmaya devam ediyor. Yine de, gri listeden çıkılması ve Moody's'ten gelebilecek olası not artırımının etkisi ve beklenen yabancı girişleri senaryosuyla, yılın ikinci ya-

rısı borsaya dair beklentilerin pozitif tarafta yoğunlaştığı bir süreç olabilir” diyor.

“POWELL VE LAGARDE’İN DURUŞLARI POZİTİF KARŞILANIYOR”

Özellikle FED cephesinden gelecek faiz indirimlerine dair beklentilerin yatırımcıların karar alma süreçlerini etkilediğinin de altını çizen Bircan, bu açıdan, ECB tarafından Portekiz’in Sinatra kentinde düzenlenen forumda konuşan Powell’ın verdiği mesajların FED’in gelecek dönem politikalarına dair ipuçları vermesi yönüyle önemli olduğunu söylüyor. Bircan, şu değerlendirmeyi yapıyor: “Nitekim enflasyonu düşürme konusunda önemli ilerleme kaydettiklerini vurgulayan Powell enflasyonda aşağı yönlü seyrin sürdüğünü ve bunu son gelen ekonomik verilerin desteklediğini ifade etti. Powell enflasyondaki seyrin ve ekonomik verilere rağmen, faiz indirimlerine başlamadan önce daha fazla güvene ihtiyaç duyduklarını belirtti. ECB Başkanı Lagarde ise enflasyonla mücadelede çok ileride olduklarını vurgularken, yine de ekonomik büyüme tarafında soru işaretleri olduğuna dikkat çekti. Hem Powell hem de Lagarde’in mesajları bir süre daha FED ve ECB’nin verileri izlemeye devam edecekleri algısını güçlendirirse de piyasalarda iyimserlik korundu. Enflasyon endişelerinin azalmaya devam ettiği dikkate alındığında, Powell ve Lagarde’in faiz indirimlerine yönelik temkinli duruşları, piyasalarda pozitif karşılıyor.”

“ENDEKSTE 13 BİN BEKLENTİMİZİ SÜRDÜRÜYÖRÜZ”

Enflasyon tarafındaki kalıcı düşüş beklentisinin piyasalara orta vadede yön vereceğini kaydeden Bircan, “Risk açısından ise Bakan Şimşek’in borsa işlemlerinden alınacak vergiye dair yaptığı açıklamada bir sonraki pakette yer alacağını duyurmasını söyleyebiliriz. Bütün bu beklentiler dahilinde, yıl sonuna kadar dalgalı seyrin devam etse de endekste 13.000 üzeri olan beklentimizi sürdürüyoruz. Olası aşağı yönlü hareketlerde ise 10.200 seviyesi güçlü destek konumunda. Bu seviyenin altına sarkmalar olsa bile kalıcılık sağlamasını beklemiyoruz. Bununla birlikte, ekstrem bir negatiflikte 10.200 altında, 9.990 ve 9.400 seviyeleri takip edilebilir” yorumunu yapıyor.

“BEKLENTİLERİ KARŞILAR”

Geçtiğimiz hafta açıklanan ISO 500'lere de değinen Bircan, en büyük sanayi kuruluşlarının yer aldığı ISO 500'deki şirketlerin genellikle sağlam bir iş performansına ve güçlü finansal duruma sahip olduğuna dikkat çekiyor. Bu nedenle listede yer alan bu şirket hisselerinin, yatırımcılar için güvenilirlik ve itibarın bir göstergesi olduğunu hatırlatıyor. Bu şirketlerin büyüme potansiyelinin yüksek olduğunu ve yatırımcıların büyüme potansiyeliyle ilgili beklentilerini karşıladığını belirten Bircan, “ISO 500'de yer almak, sektör içerisinde yer alan şirketler arasında güçlü ve zayıfları görebilmeye olanak sağlar. Ayrıca yatırımcının sektörel analiz yapabilmeye yardımcı olur. Ek olarak uzun vadeli yatırımcılar için bu şirketler sermaye artışı ve sabit getiri potansiyeli vadeder” diyor.

“ISO 500 DOĞRUDAN HİSSE SEÇİM KRİTERİ OLABİLİR”

ISO 500 içerisinde yer alan şirketlerin temel olarak üretimden satışları dikkate alınsa da, şirketlerin net satışlar, ihracat, çalışan sayısı gibi üretimden satışlar dışındaki büyüklüklerinin de göz önünde bulundurulduğunu kaydeden Bircan, ek olarak geçmiş performanslarına bakıldığında ISO 500 içerisinde yer alan şirketlerin AR-GE harcamalarının da birçok sektör oyuncusuna göre genel anlamda iyi düzeyde olduğunun altını çiziyor. Dolayısıyla bir şirketin ISO 500 içerisinde yer almasının hisse seçimi noktasında yatırımcı için önemli ipuçları sunmasının ötesinde doğrudan bir hisse seçim kriteri olarak kullanılabileceğini dile getiren Bircan'a göre, ISO 500'de yer alan Aksa Akrilik Kimya, Arçelik, Astor Enerji, Banvit, Bossa, Brisa, CW

JP Morgan bankacılık hisselerinde hedef fiyatlarını açıkladı

JP Morgan, Türk bankacılık sektörüne yönelik değerlendirmelerini güncelleyerek, bazı büyük banka hisseleri için hedef fiyatlarını ve tavsiyelerini de revize etti. Buna göre JP Morgan, Akbank için hedef fiyatını 77 TL'ye yükseltti ve tavsiyesini "nötr" olarak korudu. Garanti BBVA için hedef fiyatını 164 TL'ye yükselten JPMorgan, bu hisseye yönelik tavsiyesini "nötr"den "ağırlığını arttır" seviyesine yükseltti. VakıfBank için hedef fiyatını 24 TL'ye yükselten JPMorgan, tavsiyesini "ağırlığını azalt" olarak korudu. Halkbank için hedef fiyatını 18 TL'ye yükselten JPMorgan, tavsiyesini "ağırlığını azalt" olarak korudu. Son olarak, İş Bankası C için hedef fiyatını 30 TL'den 19 TL'ye düşüren JPMorgan, bu hisseye yönelik tavsiyesini "nötr" olarak korudu.

Enerji, Çemtaş, Ege Profil, Erciyas Çelik Boru, Ereğli Demir Çelik, Europap Tezol Kağıt, Göknur Gıda, Göltaş Çimento, Iskenderun Demir Çelik, Kalekim Kimyevi Maddeler, Kent Gıda, Kocaeli Çelik, Kordsa Teknik Tekstil, Mega Metal, Ofis Yem Gıda, Petkim, Pınar Et Ve Un, Pınar Süt, Sasa Polyester, Smart Güneş Enerjisi Teknolojileri, Tümosan Motor ve Traktör, Türk Traktör, Vestel Beyaz Eşya ve Yaşla Gıda hisseleri uygun seviyelerde portföylere eklenmek üzere takip edilebilir.

“MAVİ GİYİM'DE HEDEF FİYATIMIZ 152.00 TL”

Ziraat Yatırım araştırma departmanı yetkilileri şirketin satış gelirlerinin yüzde 19.6 artışla 8.273 milyon TL'ye yükseldiğini belirterek hisse de hedef fiyatını 152.00 TL'ye çıkardığını ve "AL" önerisini koruduğunu açıkladı.

Ziraat Yatırım araştırma departmanı yetkilileri, hisseye yönelik şu değerlendirmeyi yaptı: “Mavi Giyim, 2024 yılının ilk çeyreğinde güçlü bir operasyonel performans sergiledi. Şirketin ana ortaklık net dönem karı yıllık yüzde 128 artarak 960.2 milyon TL'ye ulaştı. Piyasa beklentisi ise 806 milyon TL idi. Satış gelirleri yıllık yüzde 19.6 artışla 8.273 milyon TL'ye yükselirken, enflasyon düzeltilmesi sonrası birebir mağaza satışları TL bazında yüzde 20.3, adet bazında yüzde 26.7 arttı. Brüt kar yüzde 36.5 yükselerek 4.341 milyon TL'ye çıkarırken, brüt kar marjı yüzde 52.5 olarak gerçekleşti. Faaliyet giderleri yüzde 22.5 artarak 2.813 milyon TL'ye ulaştı ve diğer faaliyetlerden net gelir 128.6 milyon TL oldu. FAVÖK (Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Kar) yüzde 49.6 artışla 1.980 milyon TL olarak gerçekleşirken, FAVÖK marjı yüzde 23.9 oldu. Finansman giderleri ise 287.6 milyon TL olarak kaydedildi ve parasal kazanç 74.9 milyon TL oldu. 481.4 milyon TL'lik vergi gideri sonrasında net kar 960.2 milyon TL olarak belirlendi. Kar marjı da yüzde 11.6'ya yükseldi.”

Borsa şirketlerinde neler oluyor?

MİGROS: Migros, haziran ayında 20 adet Migros, 9 adet Migros Jet, 2 adet Macrocenter ve kozmetik mağazacılığı formatında 1 adet Mion olmak üzere toplam 32 yeni mağazayı hizmete açtı ve toplam 3.490 mağazaya ulaştı.

KATILIMEVİM: Katilimevim, gayrimenkul yatırımları kapsamında Bursa Nilüfer'deki CarrefourSA Bursa AVM'nin yüzde 70'ini 78.5 milyon dolar bedelle satın almak üzere anlaşmaya vardı. AVM 60.325 metre kare kiralanabilir alan, 131 mağaza, 13 büyük mağaza, bir market ve bir sinemaya sahip. Öte yandan Katilimevim, 2Ç24 finansal sonuçlarını 30 Temmuz tarihinde açıklayacağını duyurdu.

ELİTE NATUREL: Elite Naturel, Whole Foods Market'ten bebek maması ürünleri için toplam 1.18 milyon dolar tutarında ilk siparişini aldı.

COCA COLA İÇECEK: Coca Cola İçecek yüzde 1000 oranında bedelsiz sermaye artırımını ile mevcut sermayesini 254 milyon TL'den 2.54 milyar TL'ye yükseltme kararı aldı.

TİNAZTEPE: Tınaztepe, 2023 yılı karından yüzde 51 oranında bedelsiz sermaye artırımını ile mevcut sermayesini 128 milyon TL'den 193 milyon TL'ye yükseltme kararı aldı.

BEYAZ FİLO: Beyaz Filo, 2024 yılı ilk yarısında Peugeot, Opel, Citroen, DS, Renault ve Dacia markalarıyla 9.309 adet sıfır km araç satışı gerçekleştirdiğini açıkladı. Bu, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 39.73 yükselişe karşılık geliyor. Türkiye otomobil ve hafif ticari araç toplam pazarındaki payını yüzde 1.61'e, yetkili satıcısı olduğu markalar içindeki payını ise yüzde 5.32'ye yükseltti.

FRİGO: Frigo, 1Ç24 finansal sonuçlarında 14 milyon TL zarar açıkladı. Şirket, bir önceki yılın aynı döneminde 13 milyon TL zarar bildirmişti.

THY: Türk Hava Yolları, filosundaki A320/321NEO uçaklarının motor kaynaklı operasyonel sorunlarını azaltmak için International Aero Engines (IAE) ile olan satın alma ve bakım anlaşmalarını revize ederek, oluşan zararların tazminine yönelik uzlaşmaya varıldığını duyurdu.

DOĞANLAR MOBİLYA: Doğanlar Mobilya, haziran ayında 6 adet Doğtaş, 3 adet Kelebek 2 adet Lova olmak üzere toplamda 11 adet mağaza açılışı gerçekleştirdiğini duyurdu. Doğanlar Mobilya'nın toplam mağaza sayısı yurtiçinde 650, yurtdışında 113 olmak üzere toplam 763'e yükseldi. Öte yandan Doğanlar Mobilya 41.2 milyon TL tutarında sözleşme imzaladığını bildirdi.

BIGCHEFS: Bigchefs 2024 beklentilerini açıkladı. Buna göre 3.3 - 3.5 milyar TL ciro ve yüzde 24 FAVÖK marjı bekleniyor.

ORGE ELEKTRİK: Şirket 118 milyon TL ve 3.9 milyon dolar tutarında yeni iş aldı. Elde edilen toplam tutar, 2023 gelirlerinin yüzde 12.39'una tekabül ediyor.

PC İLETİŞİM: PC İletişim, 1Ç24 finansal sonuçlarında 76 milyon TL net kar açıkladı. Şirket, bir önceki yılın aynı döneminde 23 milyon TL net kar bildirmişti.

PAPİLON SAVUNMA: Papiyon Savunma yüzde 500 oranında bedelsiz sermaye artırımını ile mevcut sermayesini 34.3 milyon TL'den 206.3 milyon TL'ye yükseltme kararı aldı.

KIZILBÜK GYO: Kızılıbük GYO, haziran ayında Sinpaş Kızılıbük Thermal Wellness Resort projesinde 115 adet devremülkün satışını gerçekleştirmiş olup, bu satışlardan 67.2 milyon TL ciro elde ettiğini açıkladı.

ZORLU ENERJİ: Zorlu Enerji, 1Ç24 finansal sonuçlarında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 14 daralma ile 3.5 milyar TL net kar açıkladı.

ADEL KALEMCİLİK: Adel Kalemcilik yüzde 1000 oranında bedelsiz sermaye artırımını ile mevcut sermayesini 23.6 milyon TL'den 259.9 milyon TL'ye yükseltme kararı aldı.

CW ENERJİ: CW Enerji 3.8 milyon dolar tutarında sözleşme imzaladı. Tutar, 12 aylık dolar bazlı gelirlerinin yüzde 1'ine tekabül ediyor.

EBEBEK: Ebebek, haziran ayında 2 adet mağaza açılışıyla toplam mağaza sayısının 247'den 249'a yükseldiğini açıkladı.

HEKTAŞ: Hektaş yüzde 233 oranında bedelli sermaye artırımını ile mevcut sermayesini 2.5 milyar TL'den 8.4 milyar TL'ye yükseltme kararı aldı.

HALK GYO: Halk GYO, 1Ç24 finansal sonuçlarında 334 milyon TL zarar açıkladı. Şirket, bir önceki yılın aynı döneminde 1.25 milyar TL net kar bildirmişti.

İŞ FİNANSAL KİRALAMA: Fitch Ratings, İş Finansal Kiralama'nın Uzun Vadeli Yerel Para notunu B+'dan B+'ya ve Ulusal Uzun Vadeli Notunu A+(tur)'dan AA-(tur)'ye yükseltti.

KAREL ELEKTRONİK: Karel Elektronik 11.7 milyon dolar tutarında sözleşme imzaladı. Tutar, 12 aylık dolar bazlı gelirlerinin yüzde 3'üne tekabül ediyor.

ODINE TEKNOLOJİ: Odine Teknoloji 3.8 milyon dolar tutarında sözleşme imzaladı. Tutar, 12 aylık dolar bazlı gelirlerinin yüzde 12'sine tekabül ediyor.

TAV HAVALİMANLARI: Tav Havalimanları, 2Ç24 finansal sonuçlarını 22 Temmuz tarihinde açıklayacağını duyurdu.

TÜPRAŞ: Fitch Ratings, Tüpraş'ın Uzun Vadeli Yabancı ve Yerel Para Cinsinden kredi notunu "B+" den "BB-"ya yükseltti, görünümü ise "Durağan" olarak korudu.

ALARKO GYO: Alarko Gayrimenkul, Muğla Bodrum Gündoğan'daki turizm tesisinin yatırım finansmanı için Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası'ndan 45 milyon euro tutarında 2. dereceden ipotek tesis ettiğini duyurdu.

AYGAZ: Aygaz, bağlı ortaklığı Sendeo sermayesindeki yüzde 27.5 payını 90.8 milyon TL bedelle, Koç Holding ise yüzde 22.5 payını 74.3 milyon TL bedelle devretti. Satış sonrası, Aygaz ve Koç Holding, Sendeo'da yüzde 27.5 ve yüzde 22.5 oranında pay sahibi olarak kaldı. İşlemler, Sendeo ve Kolay Gelsin markalarının ortak iş birliği altında yürütüleceği bir ortak girişim kurulması için yapıldı ve Sendeo'da 330 milyon TL nakit sermaye artışı yapıldı.

BIOTREND: Biotrend, İzmir Harmandalı'nda üretim tesisinin yakınlarında çıkan yangının hızlı müdahaleyle kontrol altına alındığını duyurdu. Tesiste sigortalı, hasar tespiti sürüyor. Üretim düşük kapasitede yeniden başladı.

BATI SÖKE: Batısöke Çimento, dönemsel faaliyetlerden elde edilen gelirlerle 11.8 milyon dolar tutarında refinansman kredisi geri ödemesi gerçekleştirdi.

KERVANSARAY YATIRIM HOLDİNG: Kervansaray Yatırım Holding, otellerin sahte kira sözleşmeleriyle kiralanması davasında Selim Sayılğan'a verilen cezaların Ankara Bölge Adliye Mahkemesi tarafından onaylandığını duyurdu.

MIA TEKNOLOJİ: Mia Teknoloji, iki ortağın toplam 3.15 milyon adet payının kurumsal yabancı yatırımcılara ortalama 60.50 TL fiyattan satıldığını duyurdu.

ODAŞ ELEKTRİK: Odaş Elektrik, bağlı ortaklığı CANTE sermayesindeki 596.6 milyon adet payın kurumsal yatırımcılara 2.00 TL fiyattan satıldığını duyurdu. Bu işlemle birlikte Odaş Elektrik'in Çan2 Termik sermayesindeki pay oranı yüzde 48.5'ten yüzde 40.0'a geriledi.

SMART GÜNEŞ ENERJİSİ: Smart Güneş Enerjisi, Dilovası üretim tesisi faaliyetlerinin, yapısal uyumsuzluk ve gelişen teknolojiye adaptasyon zorluğu nedeniyle Gebze ve Aliağa üretim tesislerine kaydırıldığını duyurdu. Bu değişiklik, üretim ve satışları olumsuz etkilemeyecek.

TATLIPINAR ENERJİ: Tatlıpinar Enerji, 1Ç24 finansal sonuçlarında 80 milyon TL net kar açıkladı. Açıklanan net kar, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 80 arttı.

Soğumanın Ayak Sesleri Gelmeye Başlıyor

- Sıkı para politikasının tepel enflasyonunu kontrol altına almada ne kadar etkili olacağı tartışılırken, son aylarda açıklanan veriler ekonomide bir soğumaya işaret ediyor. Ancak, bu yavaşlamanın enflasyonla tam anlamıyla mücadelede yeterli olup olmadığı belirsizliğini koruyor
- Begüm Nur Alkış

Sıkı para politikası ve uygulamaya alınan mali tedbirler son dönemde açıklanan ekonomik göstergelerde bir yavaşlama sürecine girildiğinin sinyallerini vermeye başladı. “Aylık enflasyonun ana eğiliminde belirgin ve kalıcı bir düşüş görmek istiyoruz” diyen Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan talepte dengelenmenin başladığına ancak enflasyonda henüz kat edecek mesafe olduğuna dikkat çekerken, Haziran’da sekiz ay sonra yavaşlayan yıllık enflasyon verisi de bu durumu destekledi.

TCMB’nin değerlendirmesinde hizmet grubunda aylık fiyat artışının, önceki aya kıyasla

zayıflamakla beraber görece yüksek seyrini koruduğuna, aylık fiyat artışının kira ve lokanta-otel alt gruplarında yavaşladığına, ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinde güçlendiğine yer verildi. Ekonomik göstergeler incelendiğinde, tüketicilerin ve iş dünyasının gelecekteki ekonomik duruma ilişkin beklentilerini yansıtan Ekonomik Güven Endeksi’nde yaşanan düşüş de ekonomide yavaşlama beklentilerini doğrular nitelikte.

Mayıs ayında Ekonomik Güven Endeksi 98,2 iken, Haziran ayında yüzde 2,5 azalarak 95,8 değerini aldı. Tüketici Güven Endeksi ise Haziran ayında

■ GÜNCEL

Bloomberg Businessweek

5 Temmuz, 2024

yüzde 2,7 azalarak 78,3 oldu. Endeksin 100'den küçük olması, tüketici güvenindeki kötümser duruma dikkat çekerken, bu kötümserlik harcamaları daha da azaltabilir. ISO Türkiye İmalat PMI verileri takip edildiğinde Haziran ayında 47,9'a gerileyerek, üçüncü ay üst üste eşik değer olan 50'nin altında kaldığı görüldü. Türk imalat sektörünün faaliyet koşullarında bir bozulmaya işaret eden endeks, bu düşüşle birlikte 2024'ün en düşük seviyesine indi.

Talep koşullarındaki zayıflık, sektörlerin faaliyetlerini etkilemeye devam ederek hem yeni siparişlerde hem de üretimde yavaşlamaya neden oldu. Sanayi üretimi Nisan ayına ilişkin verilerde de yıllık yüzde 0,7 ve aylık yüzde 4,9 azalma gerçekleşti. 2024 yılı Haziran ayı İktisadi Yönelim Anketi'ne göre, imalat sanayi genelinde mevsimsel etkilerden arındırılmış Kapasite Kullanım Oranı bir önceki aya göre 0,4 puan azalarak yüzde 76,2 seviyesinde kaydedildi.

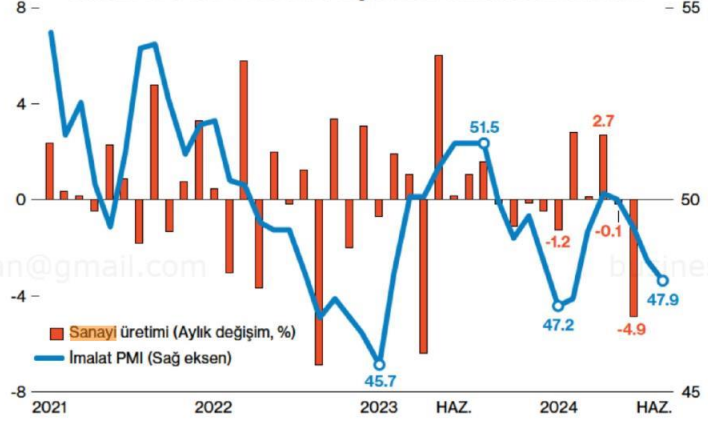
Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in ekonomideki geçici bir yavaşlama sürecine girileceğini ve yavaşlamanın ardından güçlü bir toparlanma beklendiğini belirtmesinin yanı sıra toplumda bu duruma yönelik güvenin oluşmaması halinde, ekonomik soğumanın derinleşme riski de mevcut. Öte yandan uzmanlar sıkı para politikasının enflasyonu kontrol altına almada ne kadar etkili olacağını tartışıyor.

Ekonomik göstergelerde sinyallerini veren yavaşlamanın yeterli olup olmadığı, yüksek enflasyonun fiyatlama davranışlarında yol açtığı bozulmalar ve vergi artışlarının sektörlerde ne gibi tahribat yaratabileceği konularında reel sektör temsilcileri, akademisyenler ve ekonomistler farklı görüşler dile getiriyor. Genel değerlendirme ise sıkı para politikasının ve mali tedbirlerin enflasyonla mücadelede tek başına yeterli olmayabileceği yönünde. Sürdürülebilir bir ekonomi için doğru politika adımlarının atılması ve yapısal reformların hayata geçirilmesi büyük önem taşıyor.

Tüketimde yavaşlama başladı ama yeterli değil

Ekonomide soğumanın görülmeye başladığını söyleyen TÜSİAD Başekonomisti Gizem Öztok Altınbaş, "Özellikle üretim tarafı uzun bir süredir baskı altında. Tüketimde ise son birkaç aydır bir yavaşlama başlamış durumda. Son gelen verilerde bu yavaşlamanın devam ettiğini de görüyoruz. Fakat enflasyonla tam anlamıyla mücadelede var olan yavaşlama yeterli mi? Tam yeterli değil. Talep yavaşlarsa da hâlâ enflasyonist gözüküyor. Bu yıl enflasyonu bu yavaşlamanın devamı ile birkaç ay içinde yüzde 50'nin altına getireceğiz. Asıl kritik

İMALAT PMI 3 AYDIR EŞİK DEĞERİN ALTINDA

KAYNAK: S&P GLOBAL/ISO, TÜİK

TOPLAM SİPARİŞLERDE SON 2 YILIN EN DÜŞÜK PERFORMANSI

Kaynak: TCMB, İktisadi Yönelim İstatistikleri, Haziran 2024

olan 2025'teki enflasyon görünümü ve o dönem içinde atılacak olan adımlar" değerlendirmesinde bulunuyor.

"Türkiye son 10 yılda makro politikada üst üste çok ciddi hatalar yaptı"

"Enflasyonla mücadelede, enflasyon hedeflemesi uygulayan bir ekonomi iseniz öncelikle yapmanız gereken enflasyon beklentilerini çıplamak" diyen Gizem Öztok Altınbaş devam ediyor, "Bu rejimi uygulayan her ekonomi için bu reçete belli net ve kanıtlanmış durumda. Dolayısıyla politika yapıcı/uygulayıcı için aslında ortada yapılması gerekenler konusunda çok karmaşık bir tablo yok. Birbiriyle tutarlı bir para ve maliye politikası uygulamanız gerekiyor. Enflasyon yükselirken de hızla sıkı politikalara geçerek önden önlem almanız gerekiyor. Oysa ki Türkiye maalesef son 10 yılda makro politikada üst üste çok ciddi hatalar yaptı. Bu

◀ politikalar sonucunda da kendi kendimize enflasyonu yükselttik ve kontrolü kaybettik. Son bir yıldır ise önemli bir U dönüşü ile yeniden doğru adımlar atmaya başladık. Ama ne yazık ki ortada kaybedilmiş bir 10 yıl mevcut. Bundan sonrasında ise atılan doğru adımların devam etmesi için ekonomide her paydaşın enflasyonla mücadeleye destek vermesi gerekiyor. Çünkü arzu ettiğimiz tek haneli enflasyon rakamlarına ulaşmamız çok doğru adımlar atsak dahi 2-3 yıl sürecektir.”

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, Nisan ayına ilişkin perakende ticaret hacminin yıllık ve aylık bazdaki değişim oranları enflasyon etkisinden arındırıldığında yılın en düşük performansının gerçekleştiği görülüyor. Perakende ticaret hacminde reel getiri aylık yüzde 4,78 ve yıllık yüzde 35,11’lik bir gerileme kaydetti. Perakende ticaretin geriliyor olmasının bir yönüyle para politikasındaki sıkılaşma adımlarının sonucu olduğunu belirten Kırklareli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sinan Alçın’a göre bu durum bir diğer yönüyle de son 3,5 - 4 yıldaki yüksek enflasyonun reel gelirden ve satın alma gücünde yarattığı erimenin yansıması.

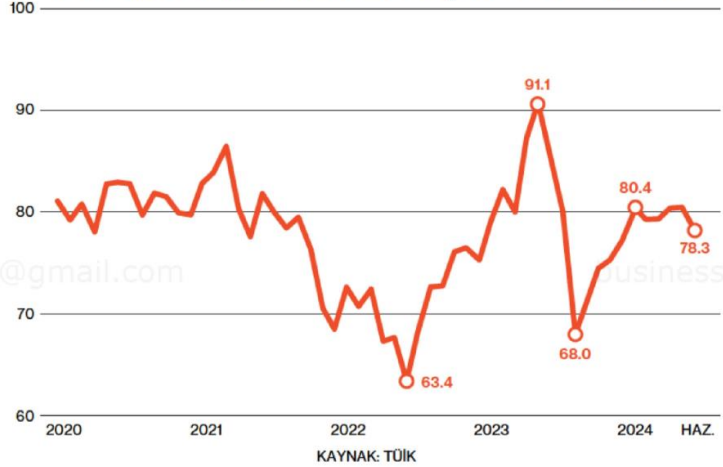
“AVM’lerin ve bazı tekstil firmalarının konkordatoya gidiyor olması da buradaki perakende ticaret satış hacmindeki daralmanın bir etkisi olarak görülebilir” diyen Prof. Dr. Sinan Alçın, “Enflasyonist dönemlerde gelecekteki kâr beklentilerinde de bozulma ortaya çıkıyor, bu yönüyle baktığımızda işletmelerin daha fazla yatırım yapabilmeleri için enflasyonun kontrol altına alınmasına ikna olması gerekiyor” değerlendirmesini yapıyor.

“Büyümenin 2024’te yüzde 3 olmasını bekliyoruz”

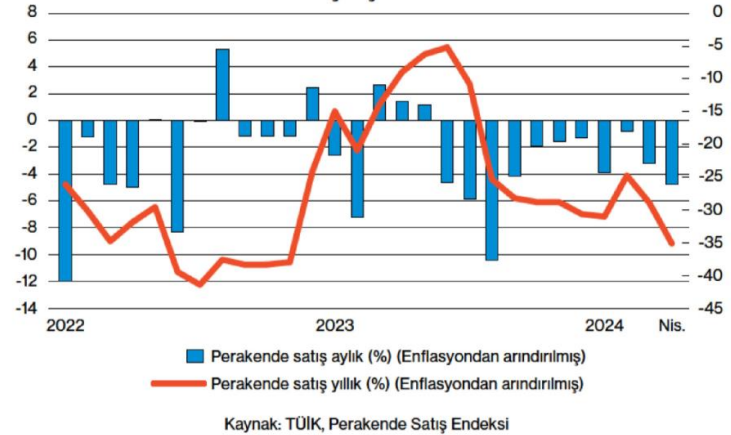
“Haziran 2023 döneminden bu yana uygulamaya alınan parasal, finansal ve mali tedbirler özellikle orta ve alt gelir gruplarının harcamalarının azalmasını sağladı. Bunun neticesinde perakende satışlarda yavaşlama görmekteyiz” diyen Coface Türkiye ve Orta Doğu Ekonomisti Seltem İyigün’e göre, tüketim malları ithalatı miktar endeksinin de son bir senedir gerilemesi, tüketim talebinin yavaşladığına işaret ediyor. Deprem harcamaları hariç harcamalarda kısıtlamaya gidildiğinden büyümeye katkının senenin kalanında daha az olacağını belirten Seltem İyigün, “Yüksek gelir gruplarının talebinin hâlâ kuvvetli olması ve Avrupa ülkelerindeki toparlanmanın ihracata yapacağı katkı sayesinde büyümenin 2024 yılında yüzde 3 olmasını bekliyoruz. Fakat iç talep tahminlerimizin üzerinde seyretmeye devam ederse bu beklentimizi yukarı güncelleyebiliriz” diyor.

Türkiye’de imalat sanayinin yurt dışı girdi bağımlılığının fazla olması, bazı sektörlerdeki

TÜKETİCİ GÜVENİ YILIN EN DÜŞÜK SEVİYESİNDE

PERAKENDE TİCARET HACMİNDE REEL DÜŞÜŞ SÜRÜYOR

oligopolistik yapılar, rekabetin az olmasının verdiği fiyatlama gücü, maliyetlerin çok üzerinde kârlılıklar ile satış fiyatlarının belirlenebilmesi gibi unsurları enflasyonun temel nedenleri arasında sıralayan Seltem İyigün, “Hiperenflasyon döneminde ciddi oranda alt gelir gruplarından üst gelir grubuna gelir ve servet transferi yaşandığından, iç talepte ortaya çıkan dengesizlikler özellikle hizmet enflasyonunu canlı tutmaktadır” diyor.

Riski dağıtmak için yurt dışı pazara ağırlık veriliyor

Perakendecilerin ve tüketicilerin öngörülebilir, dengeli bir ekonomi beklediğini söyleyen Alışveriş Merkezleri ve Yatırımcıları Derneği Başkanı Nuri Şapkacı, “Halihazırda yaygınlaşmış perakende markaları, yeni mağaza açma konusunda sağlamcı tarafta yer alıyor. Buna karşın pazara yeni giren pek çok yerli ve yabancı marka var ve bunlar daha ▶

■ GÜNCEL

Bloomberg Businessweek

5 Temmuz, 2024

◀ agresif büyümek istiyor. Yeni süreçte, perakende markalarımızın yurt dışı operasyonlarına ağırlık vererek riski dağıtmayı ve ölçeklenmeyi hedefledikleri de bir gerçek. Bu da sektörümüz ve ihracat hedeflerimiz için olumlu bir gelişme” görüşünü paylaşıyor.

Enflasyonun yüksek olmasının işletmelerin maliyetlerine ve fiyatlandırma stratejilerine etkilerini de değerlendiren Şapkacı, “En önemli konu maliyetlerin yüksekliği değil, tahmin edilebilirliği. Bir ay ya da bir yıl sonraki maliyetleri öngörürken en kötü senaryonun baz alınarak tampon bırakma yoluna gidilmesi perakende ticareti ve enflasyonun seyrini olumsuz yönde etkiledi. Bazı oyuncuların, öngörü güçlüğünden bağımsız olarak “greedflasyon” yolunu seçtiği ve bilinçli olarak fiyatları maliyetlerin üzerinde artırdığı da bir gerçek. Her durumda, döviz kurlarında beklenen oranda bir sıçrama yaşanmamış olması, fiyatlama kararlarının piyasa ve tüketici üzerindeki olumsuz etkisini artırdı” diyor.

“Faiz politikası yeniden düzenlenmeli”

Perakende satışlardaki reel düşüşe karşılık, gıda perakendeciliğinin ayrışarak 2023 yılında hacimsel olarak yüzde 8 bandında bir büyüme gerçekleştirdiğini söyleyen Türkiye Perakendeciler Federasyonu Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Faruk Güzeldere, “Tüketici mülk edinemeyeceğini ya da yatırım yapamayacağını düşündüğü tasarruflarını tüketime yönlendirdiği için gıda perakende sektörü için tüketici harcamaları büyük düşüşlere yol açmadı” değerlendirmesinde bulunuyor.

Açıklanan vergilere ilişkin de görüşlerini paylaşan Faruk Güzeldere, ilave vergi yükünün gıda perakende sektöründe olumsuz sonuçlar doğuracağına dikkat çekiyor ve hâlihazırda var olan vergi kalemlerinin tahsilat performansını artırıcı uygulamaların, sektör ve tüketici açısından daha makul olabileceğini söylüyor. Faruk Güzeldere şöyle devam ediyor: “Yüksek faiz oranları işverenlerin borç yükünü artırıyor. Gelecek yatırımlarına tedirgin bakan işletmeler, bu durumu fiyatlara yansıtarak üretim girdilerindeki yüksek maliyetlerinden doğan faiz yükünü hafifletmeye çalışırken enflasyonu tetikleyici bir pozisyon alıyor. Faiz politikasının yeniden düzenlenmesi önem arz ediyor.”

“Reel düşüş ikinci yarıyıldan itibaren derinleşecektir”

İç tüketimde bir yavaşlama öngördüklerini ve Haziran ayı ile birlikte çok net şekilde reel bir düşüş başladığına dikkat çeken **TOBB** Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sektör Meclis Başkanı Şeref Fayat, yılın ikinci yarısında ise düşüşün daha da derinleşerek devam etmesini bekliyor. Hazır giyimdeki gerileme sebebiyle ihracatta düşüş ile rekabetçi

olmayan bir kurla uğraşılıyor olmanın çok ciddi bir istihdam kaybını beraberinde getirdiğini söyleyen Şeref Fayat, “Firmalar kapatma kararı aldı ya da konkordato ilan ettiler. Her firmanın kendi içerisinde nakit akışına çok dikkat edeceği zorlu bir dönem var. Perakendeciler mağazalaşma anlamında bekle-gör politikasında olacaklardır. Yurt dışı yatırımlarına ağırlık verilen bir süreç yaşanacaktır” diyor ve yılın son çeyreğinde ekonomideki soğumayı daha net görebileceğimizi sözlerine ekliyor.

“Bütün öncü göstergeler bir yavaşlamanın geldiğini gösteriyor”

İstanbul Topkapı Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Erhan Aslanoğlu, “Türkiye’deki şu anki vergi paketinin, kamu tasarruflarının büyüme üzerinde baskısı olacaktır fakat iç talebin ana kaynağı tüketim talebi. Sonuç olarak bu paketin çok büyük boyutta talebi bastırarak nitelikte olduğunu düşünmüyorum. Ancak bütün öncü göstergeler bir yavaşlamanın geldiğini de gösteriyor. Sürdürülebilir büyüme için enflasyonu mutlaka bastırmamız gerekiyor. İç talepte yavaşlama değil daralmaya ihtiyacımız var” değerlendirmesinde bulunuyor.

Türkiye ekonomisinde en sorunlu gördüğü noktanın gelir dağılımındaki bozulma olduğunu söyleyen Bahçeşehir Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi Prof. Dr. Necip Çakır, “Gelir dağılımının bu kadar bozuk olduğu ülkede, dolaylı vergiler yüksek olursa, herkes geliri ne olursa olsun aynı vergiyi ödemek zorunda kalırsa, maliye politikasının işe yaracağını söyleyemeyiz” açıklamasına yer veriyor. Prof. Dr. Necip Çakır, çözüm olarak çok kapsamlı bir yapısal reform programına işaret ederek, başka türlü krizden çıkılamayacağına değiniyor. ▶

GÖSTERGE

İmalat PMI'da gerileme 4'üncü aya girdi

Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan imalat sanayi performansında en hızlı ve güvenilir referans kabul edilen İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) anketinin Haziran 2024 dönemi sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50,0'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörü iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, mayıs ayında 48,4 seviyesinde kaydedilen manşet PMI, haziranda 47,9'a gerileyerek üst üste dördüncü ay eşik değerinin altında gerçekleşti. Endeks, Türk imalat sektörünün faaliyet koşullarında gözlenen bozulma, 2024'ün başından bu yana en belirgin düzeyde kaydedildi.

SADECE 2 SEKTÖR SİPARİŞ ARTIRDI
İstanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporuna göre takip edilen on sektör içerisinde yeni siparişleri artırılabilenlerin sayısı mayıs ayında üç iken haziranda ikiye geriledi. On sektörden üçü satış fiyatlarını düşürürken, girdi maliyetleri enflasyonunda genele

SON 1 YILDA
DIŞ TİCARETİN GÖRÜNÜMÜ

(Milyar \$)				
Dönem	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi	
2023	Haziran	20,8	26,1	-5,3
	Temmuz	19,9	32,3	-12,4
	Ağustos	21,6	30,2	-8,6
	Eylül	22,4	27,5	-5,1
	Ekim	22,8	29,4	-6,6
	Kasım	22,9	28,9	-6,0
2024	Aralık	23,0	29,1	-6,1
	Ocak	20,0	26,2	-6,2
	Şubat	21,08	27,9	-6,8
	Mart	22,6	29,9	-7,3
	Nisan	19,3	29,2	-9,7
	Mayıs	24,1	30,6	-6,5
Haziran	18,6	25,0	-6,4	

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

yayı azalma kaydedildi. İş yüklerinin azalmasıyla birlikte makine ve metal ürünleri hariç tüm sektörlerde istihdam düşüş gösterdi. Talep koşullarındaki zayıflık, sektörün faaliyet koşulları üzerinde belirleyici olmaya devam etti ve hem yeni siparişlerde hem de üretimde yavaşlamanın sürmesine neden oldu. Üretimde üst üste üçüncü ay azalma gerçekleşirken, düşüş bir önceki aya göre hafif hız kesmesine rağmen belirgin gerçekleşti. Yeni siparişlerde yılın en sert yavaşlaması kaydedilirken, satış fiyatları enflasyonu son dört buçuk yılın en düşük seviyesine geriledi.

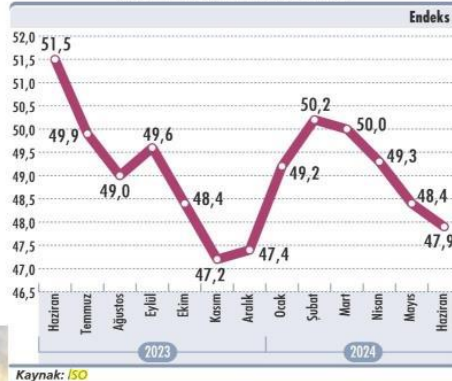
Türkiye Sektörel PMI raporu, haziran ayında imalat sektörünün büyük bölümünde zorlu faaliyet koşullarının devam ettiğini gösterdi. Sektörlerin çoğunluğunda üretim ve yeni siparişler yavaşlama kaydederken istihdam ise hemen hemen tüm faaliyet gruplarında azaldı. Buna karşılık, girdi maliyetleri enflasyonunun tüm sektörlerde gerilemesi ve bazı sektörlerin nihai ürün fiyatlarını düşürmesi, anketin pozitif gelişmeleri olarak öne çıktı.

İhracatta kan kaybı sürüyor

Ticaret Bakanlığı'nın öncü verilerine göre haziran ayında dış ticaret açığı yüzde 21,4 artışla 6,4 milyar dolar olurken, aynı dönemde ihracat yüzde 10,6 düşüşle 18,6 milyar dolar oldu. İthalat ise yüzde 4,1 gerilemeyle 25 milyar dolar olarak kaydedildi. Bu verilerin ardından dış ticaret açığı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 21,4 artışla 6,4 milyar dolar olarak gerçekleşti.

SON 1 YILDA İMALAT PMI

Kaynak: İSO

Dış ticaret hacmi ise aynı dönemde yüzde 6,9 oranında azalarak 43,6 milyar dolar oldu. Bakanlığın verilerine göre ihracatın ithalatı karşılama oranı 5,4 puan azalarak yüzde 74,3 olarak gerçekleşti.

6 AYLIK AÇIK GERİLEDİ

Öte yandan yılın ilk altı ayında ihracat, yüzde 2 oranında artarak 125,5 milyar dolar oldu. İthalat, yüzde 8,5 oranında azalarak 168,7 milyar dolara geriledi. Dış ticaret hacmi aynı dönemde yüzde 4,3 oranında azalarak 294,1 milyar dolar

olarak gerçekleşti. Yılın ilk altı ayında dış ticaret açığı ise yüzde 29,5 düşüşle 43,2 milyar dolar oldu. Mayıs ayında da dış ticaret açığı bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 48 azalarak 12 milyar 495 milyon dolardan, 6 milyar 502 milyon dolara gerilemişti.

“İstanbul diye bir markanın dünyada benzeri yok”

✓ "Allah'ın nimeti, 'İstanbul' diye bir markanın dünyada bir benzeri yok. Dünyanın bana göre en önemli 5 markasından birisidir İstanbul. İsim olarak, bilinirlik olarak, herkesin zihnindeki yeri olarak baktığınızda, muazzam bir markanın sahibiyiz"

İSTANBUL - İstanbul Büyükşehir Belediye (İBB) Başkanı Ekrem İmamoğlu, İstanbul Sanayi Odasının (İSO) Meslek Komiteleri Ortak Toplantısı'na katıldı. Beyoğlu'nda İSO'nun merkez binasında düzenlenen "İstanbul'un Gelecek Vizyonunda Sanayimizin Yeri, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı programda konuşan İmamoğlu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul Sanayi Odası arasında sağlanan işbirliğinin önemli olduğunu söyledi. İSO'nun İstanbul'u ilgilendiren konulara katkı sunan kurumlardan biri olduğunu belirten İmamoğlu, "Bu şehir, bu ülke hepimizin. Biz, ezelden gelip ebediyete doğru giden böyle bir kutsal emanetlerin iyi yönetilmesi noktasında, işbirliğimizi en üst seviyede ortaya koyarak, sürdürülebilir bir ortamı var etme sorumluluğuna da sahibiz. Her şeyin içinde olduğu bir organizasyon ile doğru kararlar alma mekanizmalarını kurabilme becerisini ortaya koyduğunuzda, her türlü konuyu, sorunu aşabileceğimizi düşünüyorum." ifadesini kullandı.

İstanbul Sanayi Odası ve İstanbul Ticaret Odası gibi kurumlarla işbirliklerini önde tutmaları gerektiğini aktaran İmamoğlu, yatırım ortamını iyileştirmek ve iş gücünün niteliğini yükseltmenin ortak çabaları olduğunu dile getirdi.

İstanbul'un marka değerine vurgu yapan İmamoğlu, şöyle konuştu: "Allah'ın nimeti, 'İstanbul' diye bir markanın dünyada bir benzeri yok. Dünyanın bana göre en önemli 5 markasından birisidir İstanbul. İsim olarak, bilinirlik olarak, herkesin zihnindeki yeri olarak baktığınızda, muazzam bir markanın sahibiyiz"

>>7

“İstanbul diye bir markanın dünyada benzeri yok”

İBB Başkanı İmamoğlu; “Dünyanın bana göre en önemli 5 markasından birisidir İstanbul. Herkesin zihnindeki yeri olarak baktığınızda, muazzam bir markanın sahibiyiz” dedi.

İSTANBUL (AA) - İstanbul Büyükşehir Belediye (İBB) Başkanı Ekrem İmamoğlu, İstanbul Sanayi Odasının (İSO) Meslek Komiteleri Ortak Toplantısı'na katıldı.

Beyoğlu'nda İSO'nun merkez binasında düzenlenen "İstanbul'un Gelecek Vizyonunda Sanayimizin Yeri, Sorunlar ve Çözüm Önerileri" başlıklı programda konuşan İmamoğlu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul Sanayi Odası arasında sağlanan işbirliğinin önemli olduğunu söyledi.

İSO'nun İstanbul'u ilgilendiren konulara katkı sunan kurumlardan biri olduğunu belirten İmamoğlu, "Bu şehir, bu ülke hepimizin. Biz, ezelden gelip ebediyete doğru giden böylesi kutsal emanetlerin iyi yönetilmesi noktasında, işbirliğimizi en üst seviyede ortaya koyarak, sürdürülebilir bir ortamı var etme sorumluluğuna da sahi-

biz. Her şeyin içinde olduğu bir organizasyon ile doğru kararlar alma mekanizmalarını kurabilme becerisini ortaya koyduğunuzda, her türlü konuyu, sorunu aşabileceğimizi düşünüyorum." ifadesini kullandı.

İstanbul Sanayi Odası ve İstanbul Ticaret Odası gibi kurumlarla işbirliklerini önde tutmaları gerektiğini aktaran İmamoğlu, yatırım ortamını iyileştirmek ve iş gücünün niteliğini yükseltmenin ortak çabaları olduğunu dile getirdi. İstanbul'un marka değerine vurgu yapan İmamoğlu, şöyle konuştu:

"Allah'ın nimeti, İstanbul diye bir markanın dünyada bir benzeri yok. Dünyanın bana göre en önemli 5 markasından birisidir İstanbul. İsim olarak, bilinirlik olarak, herkesin zihnindeki yeri olarak baktığınızda, muazzam bir markanın sahibiyiz. O zaman ona dönük sorumlulu-

ğumuz o kadar büyük ki. O bakımdan biz, bütün bu meselelerin çözümünü, gerçekten işbirliği içerisinde çözeceğimizin farkında olan

edeklerini ve bunun kente yer alan bütün sektörlerin geleceği açısından önemli olduğunu vurguladı. 1/100.000'lik planların sa-

başına. Aslında 1/100.000'lik ölçek dediğimiz şey, bir kentin anayasasıdır. Kültürünü, sanatını, tarifi, eğitimi, tarifi, doğasını, yaşamını, suyunu, tarifi ve bunlara çözüm bulur. Bütün bunları çözebilmenin tek yolu var. Gerçekten akil yolu ve bilim yoludur. Bundan sapmadığınız zaman, emin olun ekonominiz de iyi olur, dış politikanız da iyi olur, ticaretiniz de iyi olur, sanayiniz de iyi olur, şehirciliğiniz de güzel olur. İstanbul'a sorumlu olmak, insanlığa karşı sorumludur. İnsanlığa karşı mahcup olmayacağımız güzel bir dönem İstanbul'umuza var etmek istiyoruz."

İmamoğlu ve İSO Başkanı Erdal Bahçivan, konuşmalarının ardından, İSO Meclis ve Meslek Komitesi üyelerinden gelen soruları yanıtlayıp, gelen talep, sorun ve çözüm önerilerini dinledi.

bir yönetimiz. Bu işbirliğinin temelinde aslında demokrasi var, katılımçılık var, şeffaflık var."

İmamoğlu, Eylül ayında İstanbul'un 1/100.000'lik planlarının başlangıcını ilan

dece imarla ilgili olmadığına işaret eden İmamoğlu, şunları kaydetti:

"Yapılaşmayı tarifleyen bir şey değildir sadece ya da işte sanayi nerede, konut nerede meselesi değildir tek

VERSUS

Karsu Yıldırım
karsuyildirim@gmail.com

Her gün işyerlerinde amansız bir sınıf mücadelesi varılır ve bu sadece ücretlerin baskılanmasıyla da sınırlı değildir. İşçinin denetimini dışında her türlü baskı, sermayenin toplumsal egemenliğinin garantisidir.

İSO 500
FAALİYET
KÄRİAMORTİSMAN VE
VERGİ ÖNCESİ
KÄRLİLİK

İSO 500 FAALİYET KÄRİ	AMORTİSMAN VE VERGİ ÖNCESİ KÄRLİLİK
%5.5 2012	%11.8 2012
%8.0 2013	%9.4 2013
%7.5 2014	%10.7 2014
%8.5 2015	%12.2 2015
%9.4 2016	%13.7 2016
%10.3 2017	%13.6 2017
%10.9 2018	%14.2 2018
%8.1 2019	%11.3 2019
%10.8 2020	%13.9 2020
%14.8 2021	%17.5 2021
%12.8 2022	%15.4 2022
%12.5 2023	%15.7 2023

Ücretli Emek ve Sermaye: Türkiye'de Sınıf Savaşları

Förbes dergisinin dünyadaki en zengin insanlar sıralamasında 134 milyar dolarlık servetle ilk on içinde yer alan Warren Buffet "Sınıf savaşları var, tamam ama savaş veren benim sınıfım, zenginler sınıfı. Ve de kazanıyoruz" demişti. Burjuvazi açısından sınıf mücadelesi benimsenilebilir bir teoridir çünkü tarihin her döneminde üretim araçlarının sahipleri dört koldan örgütlenerek ve devlet iktidarını ele geçirecek egemen sınıf olabildiğini çok iyi bilir. Egemen sınıf olarak sermayenin siyasal egemenliği, ancak sınıf mücadelesi içerisinde, Buffet'in ifade ettiği gibi "savaş vererek" ve "kazanarak" mümkündür.

Sınıfların tarih sahnesine çıkışından beri sınıf savaşları da farklı yönlerde cereyan etmektedir. Üretim ilişkilerinin ve üretici güçlerin yapısına; sınıfların kendi içinde ve diğer sınıflara karşı örgütlülük düzeyine; bir sınıfın ortak çıkarım toplama genel çıkarına dönüştürme kabiliyetine bağlı olarak sınıf savaşının seyri de değişir. Bu kimi zaman, tarihin akışını değiştiren siyasal ve toplumsal kırılmalar veya devrimler olarak tezahür eder, kimi zamana bir işyerinde ücretlerin iyileştirilmesi veya işten çıkarılan işçilerin geri alınması için kararlı bir mücadele olarak.

Sınıf savaşının kendini en yaygın biçimde gösterdiği alana, üretimin ve bölüşümde ücretlerin genel seviyesi ve kârlardır. Türkiye'de sınıf savaşının güncel tezahürlerini kavramanın yolu, sermaye birikim modeli ile emek rejimi arasındaki ilişkiyi bütünlüklü bir çerçeveye yerleştirmektir. Her savaşta olduğu gibi sınıf savaşında da cephele, stratejiler ve taktikler vardır. Cepheleleri sıralayın inceleyebiliriz:

EMEK CEPHESİ: İŞÇİLEŞME HIZI VE YOGUNLUĞU

Sermaye kendisini toplumsal sınıf olarak kuramaz; aksine, kendini oluşturduğu işçi sınıfına ihtiyaç duyar. Her an işe koşabilecek ve yerine yesini ikame edebilecek ve kadar çok sayıda işçi olursa, üretim temposunu o kadar artırabilir. Bu nedenle toplumu işçileşmesine ihtiyaç duyar.

Türkiye kapitalizminin hakim sermaye birikim modeli, orta-düşük teknoloji, emek yoğun üretimi sürdürülen, ucuz emek-ucuz meta üretimi-ne dayalı ihracatçı modeldir. Bu modelin çekirdeğinde ise 77'ye nüfus tım katmanlarıyla işçileştirilmesiyer alır.

Özel sektörde kayıtlı istihdamda; sanayi, inşaat ve ticaret-hizmet sektörleri toplamında ücretli çalışan sayısı bu yılın Nisan ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 4,6 artarak 14 milyon 617 bin kişiden 15 milyon 283 bin kişiye yükseldi. Nüfus artış hızıyla mukayese ederse işçileşme hızı daha net anlaşılır. 2023 yılında Türkiye'de nüfus artış hızı durma noktasına gelmişken (binde 1,1), aynı yılın Ocak ayından Aralık ayına işçileşme hızı yüzde 7 civarında artmıştır.

Sermaye cephesi, işçileşme sürecinin hızlanması ve işçi rezervlerinin dolması amacıyla bir dizi strateji izlemektedir. Çocuk işçiliği formal bir nitelik kazandıran MESEM programları yaygınlaştırmakta ve organize sanayi bölgelerine meslek liseleri açılmaktadır. 1 milyon 500 bin aşan sayıda öğrenci-işçi orta ve uzun vadede olacak işçi gücü piyasasına yedeklenmiştir. Emekçilerin sosyal bir varlık olarak yük sayılması ve ayıklanma zamanı yaklaşması bir kaynak sorunu değildir. Aksine, çalışabilecek durumda 60 yaş üstü yaşlı nüfus – tıpkı öğrenci-işçiler gibi – başta emek yoğun işkolları olmak üzere düşük ücretlere çalıştırılması için izlenen bir emek piyasası stratejisidir.

EMEK CEPHESİ: ÜCRETLER

Türkiye'de ücretlerin düşürülmesi ve artışı baskılanması, patronlar açısından bir beka sorunudur. Mehmet Şimşek'in izlediği "enflasyonla mücadele" politikaları, talebi kısarak enflasyonu düşürmekten ziyade, ücretlerin ortalamaya seviyesini düşürmeye odaklıdır. Ucuz emek-ucuz meta döngüsünde asgari ücretin ortalamaya ücrette dönmüşümlerini, her 10 işçiden 6'sının asgari ücretin yüzde 30 fazlasının altında çalışmasının temel nede-

Fotoğraf: DHA

KÄRLAR YÜKSELDİ

- Arçelik'te 2023'te net kâr 207 bin 284 lira oldu. İşçi başı kârda artış enflasyonunun üstünü gördü. 2022 Haziran-2023 Haziran döneminde resmi enflasyon yüzde 38 iken, işçi başı kâr yüzde 80 arttı.
- Menderes Tekstil'in 2023 yılı son çeyreği kâr 254 milyon lira. 2024 yılında 2 bin işçiyse 1 ayda verilen miktar ise 40 milyon lira.
- Benetton 2023 yılında 12 aylık konsolide net dönem kârı 10 kat artarak 951 milyon 965 bin 500 liraya çıktı. Banvit kârını 10'a kattı. 2022'den bu yana Banvit işçisinin ücreti 4 kat bile arttı.
- Dardanel'in 2023'te üretimden elde ettiği gelir 671 milyon 606 bin lira. Dardanel'de 1 işçiden aylık elde edilen kâr 24 bin lirayı aşar.
- Temsa, 2020-2023 yılları arasında TL bazında yüzde 1090, dolar bazında ise yüzde 252 büyüdü. 2023 yılında işçi ücretleri ortalama 30 bin TL. Üzerinden hesaplandığında yaklaşık 1000 işçinin çalıştığı fabrikada işçi ücretlerinin toplamı 360 milyon TL oluyor.

SERMAYE CEPHESİ: YÜKSELEN KÄRLAR

Sermaye, daha çok kâr edip birikecek, "canlı emeği vampir gibi emerek" varlığını devam ettirebilir. Patronların yüksek kârlarını zekâlarına, çalışkanlıklarına veya şanslarına bağlayan burjuva ahlakçılığı masaldan ibarettir, çünkü yüksek kârlar üretim alanında doğar.

Marx "Ücret Fiyat Kâr" da, artı-değerin kârın da faizden de rantın da kaynağı olduğunu belirtir. Artı-değer nasıl ki artı-emeğin ürünü olarak üretim alanında doğuyorsa, artı-değerin dönüşüm biçimi kâr da üretim alanında doğar. İşçiler ne kadar uzun süre çalışıp ne kadar çok üretirse, ücretler ne kadar düşerse, emek maliyetlerinin ne kadar tasarruf edilirse, patronların kârları da o kadar artar.

İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl açıkladığı En Büyük 500 Sanayi kuruluşunun yıllara göre kârlılık oranları incelenebilir. (Tablo solda yer alıyor.)

Kârlılık göstergelerinden birisi olan faaliyet kârlılığı oranı, 2012 yılından 2022 yılına kadar olan 10 yıllık dönemde istikrarlı bir artış göstererek 5,5'ten 12,8'e çıkmıştır. Son 10 yıldır 500 sanayi şirketinin kârlılık oranları sürekli artış halindedir.

Diğer bir kârlılık göstergesi olan faiz, amortisman ve vergi öncesi kârlılık (FVÖK) oranı 2013-2023 arası 10 yıllık dönemde sürekli artarak 9,4'ten 15,7'ye yükselmiştir. Son 10 yıldır FVÖK kârlılığı da artmaktadır.

SERMAYE CEPHESİ: EMEK MALİYETLERİNDEN TASARRUF

Şirketler, kâr oranlarını artırmak için emek maliyetlerini kısmaaya yöneliyor. TÜİK'in en son 2022 yılında yayımladığı Sanayi ve Hizmet İstatistiklerine göre, Türkiye'de finans ve sigorta faaliyetleri hariç şirketlerin üretim değeri 9,85 trilyon liraya yükselirken, emek maliyetleri 1 trilyon liraya geriledi. Şirketlerin emek mali-

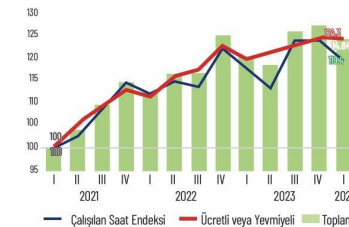
yetinin üretim değerine oranı 2012 yılında yüzde 13, 2016 yılında yüzde 15 iken, 2022 yılında yüzde 10'lara kadar düştü. İhracatçı modelin lokomotif emek yoğun sektörleri kendi içerisinde incelemedikleri, düşük teknoloji üretimde emek maliyetlerinin oranı 2018'de 9,9 iken 2022 yılında 7,26'ya geriledi; orta-düşük teknoloji üretimde emek maliyetlerinin oranı 7,5'ten 4,9'a geriledi. Emek yoğun sektörler, ucuz ve ağır çalışma koşulları dışında, ücretler ve işçilik hakları açısından birer cehennemdir, veriler de bunu ortaya koymaktadır.

'SINIF SAVAŞI KARAR SAATİNE YAKLAŞTIGINDA'

Devasa kârlar ve hiper-sömürünün egemen olduğu bir düzende emekçilerin nefessiz kaldığı, sınıf savaşında asimetrik güç ilişkisidir. Her gün işyerlerinde amansız bir sınıf mücadelesi varılır ve bu sadece ücretlerin baskılanmasıyla da sınırlı değildir. İşçinin denetimini dışında her türlü baskı, sermayenin toplumsal egemenliğinin garantisidir. İşçiler hakkını ararken ne kadar örgütlenir ve dayanıklı olursa, patronlar kontrolü o kadar genişletir. Gün gelir işçilerin tonuna çöker, gün gelir kıdem tazminatını kaldırmaya çalışır. Gün gelir asgari ücreti ortalama ücret yapıyor, gün gelir bölge asgari ücretine eşitsizlikler yaratır. Bunu engellemenin yegâne yolu, işçilerin sınıf birlikteliği ve bir toplumsal sınıf olarak iktidardır.

1. DİSK-AR Asgari Ücret Gerçeği Araştırmaları
https://zelenkaynak.blogspot.com/2024/06/isgucu-odemeleri-ve-eyt-et-kisi.html?ref=tw
2. 2023 yılının ilk çeyreğinde özel sektörde çalışan 100 işçinin kişi başı 100 saat çalıştığı varsayımından hareketle.
3. Menekeşe Yılmaz'ın katkılarından dolayı teşekkür ederim. https://x.com/menekekesee/status/17387188218574343

2024 yılının ilk çeyreğinde işçiler 2021'in ilk çeyreğine göre yüzde 48 daha fazla çalışıyor, buna karşılık 2021 yılına göre üretimden yüzde 19,04 daha az pay alıyor.

Grafik: Menekeşe Yılmaz